

EVROPSKÝ POLITICKÝ A PRÁVNÍ DISKURZ

Svazek 10

2. vydání

2023

**EUROPEAN POLITICAL
AND LAW DISCOURSE**

Volume 10

Issue 2

2023

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.2

Přístup redakce

Evropský politický a právní diskurz – mezinárodní časopis věnovaný mezinárodnímu právu, vnitřním právním předpisům evropských zemí, politologie, mezinárodním vztahům. Pro publikaci v časopisu přijímají se vysoce kvalitní články, což představují důležité inovativní, teoretické, koncepční, metodické a empirické příspěvky v příslušných oborech vědy.

V časopisu se uplatňuje systém anonymního recenzování pro ověření kvality vědeckých článků.

Evropský politický a právní diskurz má velký zájem zejména o interdisciplinární výzkumy v oblasti politologie a právní vědy, jsou to srovnávací analýzy nebo prozkoumání jednotlivých jevů. Zároveň vítáme jakékoliv výzkumy týkající se politických a právních problémů různých národních a mezinárodních institucí. *Evropský politický a právní diskurz* přijímá k publikaci jenom původní materiály a nebere v úvahu možnost zveřejňovat dříve tištěné články.

Redakční kolégie:

Boris Babin, doktor práva, Mezinárodní humanitární Univerzita (*Ukrajina*)

Olena Grynenko, doktor práva, Inštituce mezinárodních vztahů při Kyjevské Národní univerzitě Tarase Ševčenko (*Ukrajina*)

Marta Jacyšin, PhD., JUDr., docent, Národní letecká univerzita (*Ukrajina*)

Darja Kibec', PhD., JUDr., docent, Národní letecká univerzita (*Ukrajina*)

Borys Kormich, doktor práva, profesor, Národní univerzita «Odeská právnická akademie» (*Ukrajina*)

Volodymyr Kuzmenko, doktor práva, profesor, Národní Univerzita státní daňové služby (*Ukrajina*)

Tamara Latkovska, doktor práva, profesor, Národní univerzita «Odeská právnická akademie» (*Ukrajina*)

Volodymyr Lysyk, PhD., docent, Lvovská národní Frankova univerzita (*Ukrajina*)

Lilija Nevara, PhD., JUDr., docent, Národní letecká univerzita (*Ukrajina*)

Bertrand Matieu, doktor práva, profesor Univerzity Pantheon Sorbonne Paris-I, Prezident Francouzské asociace ústavního práva, člen Vyšší Rady spravedlnosti (*Francie*)

Olexandr Merezko, doktor práva, profesor, Krakovská Akademia jm. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (*Polsko*)

Özgür Oguz, PhD v právu, docent Univerzity Anadolü (*Turecko*)

Anna Pišč, dr hab, profesorkyně, Katedra veřejného obchodního práva, Právnická fakulta, Univerzita v Bialostoku (*Polsko*)

Petra Joanna Pipková, PhD., JUDr., Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta, Univerzita Karlova (*Česká republika*)

Andreas Pottakis, Právnický zástupce (doktorský titul, Oxfordská univerzita), člen Vědecké rady ECCLE, zástupce ředitele Akademie evropského veřejného práva (*Řecko*)

Julian Roberts, doktor práva, profesor, Oxfordská univerzita (*Velké Británie*)

Sergey Sayapin, doktor práva, KIMEP univerzita, Almaty, (*Kazachstán*)

Ksenija Smirnova, doktor právnických věd, profesorkyně, Kyjivská Národní univerzita jm. Tarase Ševčenko (*Ukrajina*)

Leonid Tymčenko, doktor práva, profesor, Výzkumný ústav fiskální politiky, Univerzita státní fiskální služby Ukrajiny (*Ukrajina*)

Alina Zamula, PhD., JUDr., docent, Národní letecká univerzita (*Ukrajina*)

Olena Chaltseva, doktor politických věd, profesor, Doněcká Národní univerzita jm. Vasylia Stusa (*Ukrajina*)

Pavol Hrivik, PhD v oboru evropských a globálních studií, Trenčinská univerzita Alexandra Dubčeka (*Slovensko*)

Galina Kuz, doktor politických věd, profesor, Kharkivská Národní pedagogická univerzita G.S. Skovorody (*Ukrajina*)

Tetiana Krasnopol'ska, Ph.D, docent, Národní univerzita «Odeská právnická akademie» (*Ukrajina*)

Daniela La Foresta, profesorkyně, Univerzita jm. Federico II ve m. Napoli (*Itálie*)

Mykola Lazarovych, doktor politických věd, profesor, Ternopilská Národní ekonomická univerzita (*Ukrajina*)

Arkadiusz Modrzejewski, dr hab, profesor katedry věd politických, Gdaňská Univerzita (*Polsko*)

Tetiana Nagorniak, doktor politických věd, profesor, Doněcká Národní univerzita jm. Vasylia Stusa (*Ukrajina*)

Marina Nakchum, PhD v oboru antropologie, Londýnská ekonomická škola (*Velké Británie*)

Mykola Poliovyi, doktor politických věd, profesor, Doněcká Národní univerzita jm. Vasylia Stusa (*Ukrajina*)

Marek Rewizorski, dr hab, Gdaňská Univerzita (*Polsko*)

Eugene Tsokur, doktor politických věd, profesor, Zaporožská Národní univerzita (*Ukrajina*)

Olena Ivanova, PhD. v oboru sociálních komunikací, profesorkyně, Odeská Národní univerzita jm. I.I. Mečnikova (*Ukrajina*)

Tatiana Kuzněcova, PhD. v oboru sociálních komunikací, profesorkyně, Národní univerzita «Odeská právnická akademie» (*Ukrajina*)

Tetiana Kamenská, Doktorkyně společenských věd, profesorkyně, Odeská Národní univerzita jm. I.I. Mečnikova (*Ukrajina*)

Natalie Kovalisko, Doktorkyně společenských věd, profesorkyně, Lvivská Národní univerzita jm. Ivana Franko (*Ukrajina*)

Olena Lisejenko, Doktorkyně společenských věd, profesorkyně, Jižně-ukrajinská Národní pedagogická univerzita jm. K.D. Ušinského (*Ukrajina*)

Vitalij Oniščuk, Doktor společenských věd, profesor, Odeská Národní univerzita jm. I.I. Mečnikova (*Ukrajina*)

Valentyna Podšyvalkina, Doktorkyně společenských věd, profesorkyně, Odeská Národní univerzita jm. I.I. Mečnikova (*Ukrajina*)

Administrativní redaktory:

Dilara Gadzhyieva, PhD v politických věd (*Ukrajina*)

Marina Kalashlinska, PhD v politických věd (*Polsko*)

Ilona Mishchenko, PhD in civil law and civil process, National University "Odessa Law Academy" (Ukraine)

Alina Polukhina, PhD v politických věd (*Ukrajina*)

Editorial Policy

The *European Political and Law Discourse* – international Journal of International Law, domestic Law of European countries, Political Science, Social Communications, International Relations, Sociology is a peer reviewed journal with blind referee system, which aims at publishing high quality articles that may bring innovative and significant theoretical, conceptual, methodological and empirical contributions to the fields.

The *European Political and Law Discourse* has a particular interest in interdisciplinary approaches to law, political science, social communications and sociology, whether through comparative or single case-study analysis, but by no means restricts its interests to these spaces, welcoming any relevant contribution from and about different parts of the World.

The *European Political and Law Discourse* accepts original articles which are not under consideration elsewhere at the time of submission.

Editorial Committee:

Borys Babin, Doctor of Laws, International Humanitarian University (Ukraine)

Olena Grynenko, Doctor of Laws, Institute of International Relations, Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine)

Daria Kibets, PhD in Law, associate professor, National Aviation University (Ukraine)

Borys Kormych, Doctor of Laws, Professor, National University "Odessa Law Academy" (Ukraine)

Volodimir Kuzmenko, Doctor of Laws, Professor, National University of State Tax Service (Ukraine)

Tamara Latkovska, Doctor of Laws, Professor, National University "Odessa Law Academy" (Ukraine)

Volodymyr Lysyk, PhD in Law, associate professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Bertrand Mathieu, Doctor of Laws, Professor at the Université Panthéon, Sorbonne, Paris I, President of the French Association of Constitutional Law, member of the High Council for the Judiciary of France (France)

Oleksandr Merezhko, Doctor of Laws, Professor, Andrzej Frycz Modrzewski Cracow Academy (Poland)

Lilia Nevara, PhD in Law, associate professor, National Aviation University (Ukraine)

Özgür Oguz, PhD in Law, Ass.Prof, Anadolu University (Turkey)

Anna Piszcz, dr hab, Professor UwB, Faculty of Law, University of Białystok (Poland)

Petra Joanna Pipková, PhD, JUDr, Charles University Prague (Czech Republic)

Andreas Pottakis, Attorney at Law (D.Phil, Oxon), Member of Scientific Council at ECCLE, Deputy Director at Academy of European Public Law (Greece)

Julian Roberts, Doctor of Laws, Professor of Criminology, University of Oxford, a member of the Sentencing Council of England and Wales (Great Britain)

Sergey Sayapin, Doctor of Laws, Assistant Professor, School of Law, KIMEP University Almaty (Kazakhstan)

Kseniia Smirnova, Doctor of Laws, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Leonid Tymchenko, Major Research Fellow, Research Institute of Fiscal Policy, University of State Fiscal Service of Ukraine (Ukraine)

Marta Yatsyshyn, PhD in Law, associate professor, National Aviation University (Ukraine)

Alina Zamula, PhD in Law, associate professor, National Aviation University (Ukraine)

Olena Chaltseva, D.Sc. in Political Science, Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine)

Pavol Hrivik, PhD in European and Global Studies, Alexander Dubcek Trencin University (Slovakia)

Galina Kuts, D.Sc. in Political Science, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Tetyana Krasnopolska, PhD in Political Science, National University "Odessa Law Academy" (Ukraine)

Daniela La Foresta, Professor, Naples Federico II University (Italy)

Mykola Lazarovych, D.Sc. in Political Science, Professor, Ternopil National Economic University (Ukraine)

Arkadiusz Modrzejewski, dr hab, Professor UG, professor at the Department of Political Science, University of Gdansk (Poland)

Tetyana Nagornyak, D.Sc. in Political Science, Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine)

Marina Nahum, PhD in Anthropology, London School of Economics (Great Britain)

Mykola Polovyi, D.Sc. in Political Science, Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine)

Marek Rewizorski, dr hab, University of Gdansk (Poland)

Evgen Tsokur, D.Sc. in Political Science, Professor, Zaporozhye National University (Ukraine)

Olena Ivanova, Doctor of Social communications, Professor, Odesa I.I.Mechnikov National University (Ukraine)

Tetiana Kuznietsova, Doctor of Social communications, Professor, National University "Odesa Law Academy" (Ukraine)

Tetiana Kamenska, ScD in Sociology, Professor, Odesa I.I.Mechnikov National University (Ukraine)

Nataliia Kovalisko, ScD in Sociology, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Olena Liseienko, ScD in Sociology, Professor, South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.Ushynskyi (Ukraine)

Vitalii Onyschuk, ScD in Sociology, Professor, Odesa I.I.Mechnikov National University (Ukraine)

Valentyna Podshyvalkina, ScD in Sociology, Professor, Odesa I.I.Mechnikov National University (Ukraine)

Administrative Editors:

Dilara Gadzhyyeva, PhD in political science (Ukraine)

Marina Kalashlinska, PhD in political science (Poland)

Ilona Mishchenko, PhD in law, National University "Odessa Law Academy" (Ukraine)

Alina Polukhina, PhD in political science (Ukraine)

The Journal is indexing by Index Copernicus:

<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=42760>

EVROPSKÝ POLITICKÝ A PRÁVNÍ DISKURZ

Evidenční číslo: MK ČR E 22311

Vydavatel: BEROSTAV DRUŽSTVO

Adresa: Vlastislavova 562/15, 140 00, Praha 4 – Nusle

Table of contents

THEORETICAL PROBLEMS OF CONTEMPORARY LAW AND POLITICS

Victor Kipiani, MORE REALISM, LESS HYPOCRISY: COOPERATION BY ACTION, NOT POSTURING BY WORDS	5
--	---

Dmytro Yagunov, A SIMULACRUM OF THE PRISON SUBCULTURE IN THE PRACTICES OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AND THE EUROPEAN COMMITTEE FOR THE PREVENTION OF TORTURE.....	13
--	----

INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

Stanislav But, THE INFLUENCE OF HISTORICAL-CIVILIZATIONAL AND GEOGRAPHICAL FACTORS ON THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF KOREA	33
---	----

POLITICAL INSTITUTIONS AND PUBLIC ADMINISTRATION

Maryna Kalashlinska, CREATING EFFECTIVE MECHANISMS FOR REFUGEE SUPPORT IN LUBLIN (POLAND): EXPERIENCE AND PROSPECTS	43
--	----

REQUIREMENTS TO MANUSCRIPTS (in Czech)	53
--	----

REQUIREMENTS TO MANUSCRIPTS (in English)	58
--	----

THEORETICAL PROBLEMS OF CONTEMPORARY LAW AND POLITICS

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.2.1

Victor Kipiani, Doctor of Philosophy, LLM

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6741-4694>

Washington International University, USA

University of Exeter, UK

MORE REALISM, LESS HYPOCRISY: COOPERATION BY ACTION, NOT POSTURING BY WORDS

A new date, February 24, 2022, has appeared in the calendar of the history of modern international relations, finally separating the old, ineffective and unusable system of overcoming modern security challenges from the system that is emerging now and is as new as it is unexplored, including in terms of usefulness and effectiveness.

A range of theoretical schools, from statist-normativist to realist, compete to discuss the new system. While the first one considers the already well-known ideological thesis for defining the new system – "democracy vs. authoritarianism," the second one refers to a de-ideologized balance of power as its basis (taking into account the necessary minimum of geopolitical "cohabitation").

Regardless of the content or intensity of the theoretical-ideological "clash," the ongoing war in Ukraine has left no way for the Transatlantic Alliance to retreat in terms of critically rethinking its means of border revisionism in Europe. Moreover, the war was itself a strong reminder to Europe itself that any flirting with the idea of "strategic autonomy" at this stage is more of a pretentious ambition than a realistic vision, and that the United States still plays the role of guarantor (host) for "Old Europe". However, it is no less important that after the collapse of the USSR, for three decades now, the states neighboring now the Russian Federation (including Georgia), hovering in geopolitical uncertainty, have been waiting for a timely clear position from the West for ending this geopolitical "semi-pregnancy". The war in Ukraine finally exhausted the practical content of half-hearted, conventional approaches studded only with glossy declarations, and clearly demonstrated the uselessness of such approaches.

The schemes called in recent decades "rapprochement guides" or "roadmaps to integration" for geopolitically vulnerable geographies have become the narcissism of the modern era. The time has come for such cooperation in deeds, not in words, in which the division into seniors and juniors is replaced by a reconciliation of interests, and a genuine partnership is based on a correct and timely understanding of common challenges. And someone's pathetic "uniqueness" or "exclusivity" will be replaced by convergence of pragmatic interests, rational thinking and action.

The fact is that in the process of modeling the future of national security, the perceptions existing up to now have moved from the boringly standard to the format of the uselessly standardized. As a result, the world has begun to move toward new, experimental versions of security solutions, the contours of which are only vaguely outlined at this point. It should also be noted that in order to achieve the necessary efficiency and effectiveness, it is not enough to pursue this process only through the prism of "the struggle of democracy against authoritarianism". To achieve tangible results, it is equally a priority to thoroughly dismantle existing multilateral international mechanisms and replace them with new ones, or to radically reorganize them and transform them into institutions with real power – not just moral authority. Equally important is the establishment of a new economic way of thinking about security broadly, aimed at addressing inequalities or imbalances, and the need to reshape current ceremonial-protocol forms of governance into meaningful modern service providers.

Military conflict is not new to humanity. But systems-forming military conflicts that lead to a new balance of power and a system of relations (whether based on "order" or "disorder") on a global scale are of particular significance. The war that began in Ukraine on February 24 last year belongs exactly to the category of systems-forming conflicts. Accordingly, it has a direct impact on both the regional and our nation-state development. The correct perception and analysis of the results of the war related to such development requires an adequate rethinking of our own expectations, building them on the real possibilities and available resources. In this article we will talk about some necessary circumstances or facts to better reason about the issue.

Keywords: security, geopolitics, globalism, rationalism, democracy, authoritarianism, USA, European Union, Russia, Ukraine, NATO.

Choosing or not choosing one side: the possibility of the impossible?

The created disorder and uncertainty in the global balance of power begs one such very pressing question: How appropriate is it to continue to be guided by the so-called binary principle of dividing into two – black and white – in international relations? To what extent should expediency be overshadowed by considerations of, say, "morality" or "ethics"? Wouldn't any opposition to the expedient approach be a kind of narcissism, self-deception, a futile and fruitless attempt to achieve a particular result for the country? This is an issue on which a full and objective discussion is only possible through an unbiased observation of the big, global picture, through a depoliticized and deideologized analysis of processes and trends.

One visible trend in the context of current conflict is the refusal of a certain group of countries to choose sides. This kind of "multialliance," adjusting to the balance of power in the newly emerging order, gives medium-sized and small countries the opportunity to maintain relations with the global poles (and in some cases, to actively cooperate). The reason for this is essentially that they do not have to make the kind of choices that are known as standing on the side of one particular confronting side to the detriment of the interests of the other confronting side. In a given order/disorder, such "hedging" in the external vector serves to manage risks and minimize threats in the short and medium term. It is clear that the desire alone is not enough to follow the line of non-choice by geopolitical hedging: it requires proper integrity, political skills, appropriate qualities and competence of the members of the leadership team.

It is worth noting that the major players are also ambivalent about the new international political formation. For example, the latest version of the U.S. National Security Strategy speaks not only about cooperation with strategic allies and partners. It is indicative that the U.S. foreign doctrine, contrary to the long-standing dogma of "democracy-autocracy," has shifted toward a more open, relatively inclusive approach. And there is a rational explanation for this: in the struggle with Russia and especially with China

over the distribution of influence in the world, it has become difficult to secure alliances (only!) with ideological clichés. Thus, the time-driven pragmatism in the foreign arena also determined the rationality of Washington's approach. This manifests itself in ad hoc alliances or partnerships with historically, culturally and ideologically different (and sometimes sharply different) countries to solve problems. As a result, to strengthen its position in the new world, a global actor today needs to structure relations in a new way and invest in them properly. We would also add that this new foreign doctrine is clearly trying to look at the processes in a post-one-polar world through the lenses of realism. Moreover, for the sake of practical utility, the United States, as a participant in the new global system, uses very specific methods to pursue its interests, such as: A realignment from stated ideological straightforwardness to the creation of a more "nuanced" policy; Not engaging in an endless competition of "gift-giving" with other global players to win the favor of particular nations; Supporting the interests of other nations, securing them and considering them only on a reciprocal basis.

Of course, the so-called "multi-alliance" – the avoidance of taking any side, depending on the specifics of each country – is also a specifically realized choice. A good example of this is Israel, which simultaneously with its strategic alliance with the United States works closely with its main rival, China, in the economic sphere, and also has tactical cooperation with Russia on security issues in the Middle East.

It is also natural that the attitude of a global or any other major player to a medium or small country primarily serves the interests of the former. This tendency has become even more evident in recent times, with the major countries as if trying to avoid the intrusive role of "geopolitical babysitter," acting with pragmatic agreement on goals and without automatic expressions of solidarity. Examples of this unity of interest include such situational-tactical platforms as the Quad, the Abrahams Accord, and I2U2.

Despite a number of drawbacks, this approach can lead to a more self-sufficient system of relations: its participants realistically assess each other's expectations and clearly and acceptably define specific policy priorities. This approach is also perhaps the most effective response to pointless posturing and the waste of resources in international relations.

Spheres of influence: an immutable given?

In terms of the ongoing war in Ukraine, Europe is faced with a choice between the 1975 Helsinki Act and New Yalta. There is not much to choose from, although the complexity of the process was openly discussed at the Munich Security Conference in February 2022. And February 24 of the same year showed that the containment measures of the West, in particular of the United States, were not enough to prevent a reoccurrence of "Yalta" in Europe.

Along with pointing out the ineffectiveness of Western security policy with regard to the post-Soviet space, it is now openly discussed to what extent has the West's stereotypical approach caused the vulnerability of Georgia, Ukraine, and Moldova. The question also has arisen, to what extent have Western partners delayed in finding effective alternatives to existing approaches to security and implementing them in a timely manner. Is it possible to restructure global relations in such a way that the phenomenon of spheres of influence becomes a thing of the past?

In our view, spheres of influence have been, are and will be a concomitant phenomenon of international politics for the foreseeable future. Some of the existing spheres will remain, some will be modified, and some may be completely replaced. One of the most important determinants of the end of the war in Ukraine will be the definition of spheres of influence, this time already in the area along the borders of the Russian Federation. In academic circles, there is more talk about this today; Politicians and government officials directly involved in the process are making much more cautious predictions.

It should also be noted that a sphere of influence is a place or location within which one major actor consolidates its advantage, both through geographic proximity and through an overt demonstration of power. The establishment of such an advantage is facilitated by the fear or reluctance of the other major actor

or actors to accept the challenge and intervene. This reluctance is often motivated by the high risks or costs associated with interference.

Speaking about the fate of countries that found themselves in a peculiar geopolitical vacuum after the collapse of the USSR, we also think it necessary to point out some circumstances, which may be unpleasant to hear about, regarding the redistribution of spheres of influence. Thus, we will try to explain, at least partially, the geopolitical vacuum resulting from the lack of courageous action and certain stereotypes on the part of the West regarding the post-Soviet space. We can say that the result of the same stereotypes is the "comfort zone" in which the Western world voluntarily exists for several decades after the formal collapse of the USSR.

It is also telling that since the end of the Cold War, many statements by the United States and the collective West about the unacceptability of spheres of influence are examples of the pointless narcissism we have already discussed. Moreover, according to individual sources, what some today call Russia's "backyard" (and hence sphere of influence), along with Russian expansionist policies, was also driven by Western tolerance (and, in some episodes, direct concessions). It should also be noted that after the collapse of the Soviet Union, one of the Western narratives was to recognize the Russian Federation as the sole legal successor to the Soviet Union. This would not have been a problem were it not for the fact that this same recognition was accompanied by a so-called element of "conditional sovereignty" of neighboring countries, which, again, implied Russia's dominant role over these countries.

It is a fact that, given the realities of the current stage, only statements or half-measures – to maintain in one form or another the comfort zone mentioned – will not fit the time and the current processes. Thus, a result-oriented, practical policy that fits current requirements and reality is inevitable. Any other approach would be like repeating well-known "what if" reasons from the past.

One more thing: the structuring of the modern security system does not a priori require a special formal declaration by one major actor of its influence in one or another sphere and a formal renunciation of influence by another actor. For example, one political consequence of the war in Ukraine may be that the country remains outside the U.S. declared sphere of influence, which does not preclude the continuity of assistance in military and security capacity building. This approach of delegating primary responsibility for one's own defense will serve as an equally effective counterweight to weakening or even nullifying the sphere of influence of an unfriendly country. As a variety of so-called experimental systems of security, this option is also worth evaluating in order to raise the bar for our country's national security.

And since we are talking about defining or revising spheres of influence, including in terms of a possible renewal of geopolitical boundaries in Eastern Europe, it is equally relevant to ask what might lead to the decision to change/revise the status quo. Especially when we agree that the best way to achieve real results in today's environment is not through useless ideological clichés, but by finding a pragmatic intersection of interests. In this regard, one of the key factors will be the correct identification of existing or potential threats, as well as the possession of auxiliary means of their management (balancing). We would like to say a few words on this as well.

Balancing the threat

Undoubtedly, alliances as well as other kinds of ally and partnership relationships are in many ways a response to existing and future threats. It is also clear that the threat to a small country can come mainly from an aggressive neighbor. Therefore, the desire of a small country to find a support, a partner, a reliable guarantor of its national security is understandable. It should also be noted that balancing (and in some cases roughly eradicating) a threat – real or imagined – is not only the concern of a small country. This task applies equally to a large country – especially when an event or process may be seen by it as contrary to its own security interests. A frequently cited example to illustrate this is the well-known wave of NATO expansion in Eastern Europe, which the Russian Federation saw as an alleged violation of an agreement reached

with the West (even today mutually exclusive assessments around such an "agreement" do not cease) and as an act of encroachment on the Russian sphere of influence (it should be noted that although a minority, some Western scholars consider this assessment not unreasonable).

In the context of the war in Ukraine, the decision by Sweden and Finland to change the status quo and apply for membership in the North Atlantic Alliance, which amounts to a reassessment of the emerging threats and an attempt to balance them, is also telling. Linked to the same geopolitical and military opinion is Israel's line of regional policy in the Middle East, based on the Abrahamic Accord, as well as several situational-tactical alliances in the Indian and Pacific Ocean basins (AUKUS, Quad). These and other examples of threat assessment and management measures in specific geographic regions serve to unify the following objectives: balancing threats based on the nature of spheres of influence, managing the security environment, and preventing further military escalation.

The collective Western involvement in the Russia-Ukraine war, in the form and scale that we see today, is widely believed to fall into the same category. In particular, according to a certain Western political-academic line, Western support for Kyiv serves to counterbalance future threats that might emerge as a result of an undesirable war scenario in Ukraine or the spillover of hostilities outside of Ukraine (and hence the expansion of Russia's sphere of influence). The cost of mitigating and containing additional threats, both direct and indirect, arising in the event of such a development would be much higher. Thus, existing threats vs. future threats and current costs vs. future costs already require rational optimization and management by introducing appropriate forms.

We think that official Tbilisi should take all of this into consideration in order to communicate with its partners on national security issues in a meaningful and timely manner.

A return to political economy?

To win the geopolitical favor of "third countries," some global players have established a new approach to rewarding them with preferential economic gestures or by other similar means. It should be noted that "third countries" are no less successful and flexible in taking advantage of this. Thus, to the newly exalted "realism" is now added a geopolitical handwriting, dictated by an undisguised material interest. Practically, the international system has moved from latent transactionalism to an open phase of mutual exchange. This trend seems to have become irreversible and may become a kind of norm in the medium term, if it is not already. It also poses the following question to be discussed next in this article.

In this sense, the attempt to establish the so-called Global South as a quasi-autonomous pole in the emerging system (lack of system) of global relations is indicative. We have already discussed this issue in previous articles, but now we will highlight one characteristic feature of this quasi-autonomy – a concrete and understandable economic benefit as a measure of expediency of foreign policy actions.

Reflecting this new trend is the fact that though 141 of the 193 countries in the UN format have condemned Russian aggression in Ukraine, but only 33 of them have joined the sanctions against Moscow. To illustrate this even better: roughly the same number of countries supply Ukraine with lethal weapons, while the rest of the world, home to two-thirds of the world's population, refrains from military assistance in one form or another. Stating these numbers is not an attempt to measure the reality with an arithmetic parameter. By no means. These numbers are merely a call to face reality from the perspective of us as a small country.

In the existing situation, even those countries whose responsibilities in the global order are much higher than those of small countries and even of regional leaders do not avoid advantageous moves. They do not consider it unworthy of themselves even when the domestic political system itself or the foreign alliance should not give them any kind of moral right to do so. A good illustration of this is modern India, which has openly justified its geopolitical line with mercantile economic benefits (India's "Balancing Act") which has manifested itself in at least a threefold increase in the purchase of significantly discounted Russian oil.

All of the above shows that current processes cannot be limited to a "struggle between democracy and autocracy," as it leads only to the narrowness of such explanatory analysis, shortsighted foresight, and consequent errors in policymaking. It is a fact that the modern stage offers us a policy of so-called "non-waste interests," and this reality should be accepted sensibly and calmly. The Georgian approach needs the appropriate capacity to adapt to achieve the task at hand – greater national security, greater economic prosperity.

The refusal to contrast black and white in politics...

The ideological contrasts that have characterized Western politics for many decades have, if not disappeared, then undergone a serious reassessment. Judging by the signs that have shown up today, one can assume that the approach of moving from "extreme to extreme" has been stress-tested, facilitated by several unsuccessful military campaigns and the claws of the post-Covid economy. And balancing the right choice between an active role in the external arena and domestic needs became the inevitable dilemma.

The search for the right golden mean is hotly debated in Western sources; there are many opinions or recommendations; there are criticisms, sometimes accompanied by radical appeals. But the task of maintaining domestic economic and social stability and development so that it does not lack the necessary resources for its weighty positioning in the system of external relations remains the axis of the problem. In light of the problems accumulated at this stage, this equation (or balance) is not easy to solve. As an example, we again cite the U.S. national security strategy, which, inter alia, does not exclude situational or tactical cooperation with other countries, or even President Macron's statement on the advisability of a "balanced partnership" of France in Africa.

In short, the declared revision of the political line leads to the necessary understanding by the West that (1) other countries may have their own interests and (2) they may not always coincide with the interests of the West. We have already mentioned this rule of exceptions on the example of several individual countries, which does not mean that these countries are revisionists or that they have begun to sabotage the West: due to their geographical and geopolitical or historical and cultural specificity, they simply retain their own, necessary handwriting in creating practical policies.

Thus, for sincere communication and real work without hypocrisy in inter-state relations (including partner relations), it is necessary at least: (1) to understand clearly what our interests and the interests of the other side are, (2) to be able to identify common priorities in light of the intersection of these interests, and (3) to be able to say frankly what can be achieved together and what cannot.

Public optimism and behind-the-scenes pessimism?

The resumption of Russian aggression in Ukraine on February 24 last year is a test of the strength of the connection between the publicly demonstrated huge practical efforts to defeat the aggressor, on the one hand, and the subjects of these efforts, on the other hand. Today, this strength is assessed in different ways, and it is not only about the position of countries that have not joined Western sanctions or are in a "balancing" mode.

Here, indeed, the most important task is for the indestructible unity to rise before the flouting of international law in the Russian neighborhood and, with a unified standard, unwavering will and result-oriented actions, facilitate the full (rather than half) payment of one big "debt" – the removal of countries caught in a geopolitical and security vacuum, from that vacuum.

And as for the aggressor, its main intention is to find and methodically deepen the cracks in the unity directed at it; for it is testing the strength of generations accustomed to comfort after the Cold War, who consider peace and stability in Europe an eternal given; by devaluing human life, it is trying to embarrass the European "burgher," nurtured by "consumerism," and to disarm his will; Having failed to achieve quick success on the battlefield, it switches to another tactic – the protracted, gradual escalation of military conflict, and in this way, again by devaluing human life, tries to make the necessary changes in the rival's

psychological mindset. At the same time, under the autocracy of its own internal political system, the small influence of public opinion (if it exists at all) does not create any obstacles for the aggressor to pursue an expansionist policy. Time, according to its own calculation, is working for it and it will try to prolong the conflict as long as possible precisely for the purpose of a gradual and final disintegration of the said unity.

Solving the above problem is not easy, of course. First of all, one must believe that one can and will do it, and that solving the problem in half, or postponing it, or stretching it out over a long period of time will make the task much more difficult. Accordingly, the realization of publicly proclaimed goals requires a political attitude grown on realism. Certain fluctuations in the mobilization of necessary attitudes occur periodically. Several such examples can be found in the lines of the Euro-Atlantic Union, where attitudes toward threats are sometimes explained by differences in their perception and evaluation. This, in turn, is determined by geographical remoteness from the source of the threat, as well as historical ties with it and the intensity of trade and economic contacts (influenced by political economy?). Moreover, even in the mentioned context, recently we have been hearing about such "special cases" that require a separate special consideration. For example, in the ranks of Republicans in the United States there are such attitudes towards the war in Ukraine (whether at the level of the House of Representatives or in the context of the presidential election of 2024) that often does not coincide with the course proclaimed by the occupants of the White House – Democrats. Just recall the statement of one of the possible candidates of the Republican Party, Ron DeSantis, who reduced the Russian-Ukrainian war to the category of a "territorial dispute".

The near future will show whether the system can adapt in time, finally get rid of hypocrisy and properly readjust to the management of existing threats. After all, this, in addition to the future of international security, is related to the national security of our country, its adequate setting up and appropriate adaptation to current processes.

‘Notes for Georgia’

The resumption of Russian aggression in Ukraine definitively put an end not only to the post-1945 system of global security, but also to its variety, the post-Cold War structure. The international order has turned into a "disorderly order" at worst, and a hybrid order at best. One symptom of this hybridity is the attempt to create security blocs along regional lines (so-called "regional networking"). Probably a peculiar echo of the same trend is the increasing number of countries pursuing a policy of "balancing" – avoiding a clear stand on one side with regard to military conflict at the expense of greater coordination at the regional level. The same trend explains the willingness of a major global actor such as the United States to work not only with traditional allies, but also with amorphous "middle powers" to achieve short- and medium-term goals.

In the current situation, official Tbilisi's agenda for this stage should consider: (1) The final rejection of the stereotype of seeing the world through an idealistic prism, (2) Searching for unconventional ways of solving Georgia's "more security" issue in the emerging global "alternative order" together with the civilized world, (3) Identifying experimental models in coordination with allies and partners and considering practical aspects on an accelerated basis.

At the same time – to put an end to idealism – the Georgian side should bear in mind that any hegemon will always be true to its nature; that a "big country" cannot be "ordinary" a priori, since this is the opposite of its global hegemonic influence and essence. Therefore, the right combination of healthy interests, coexistence with the dominant powers without hypocrisy and useless posturing, being in acceptable "influences" is one of the prerequisites of our development.

Speaking of hegemony, let us note one caveat to better understand the essence of hegemony: while "hegemony" refers to the reputational influence caused by soft power on its part and the understandable attraction to it, "imperialism" refers to the imposition of one's own influence on others by force.

This is a fundamental difference that the Georgian side should keep in mind, which it should take into account, sensibly and rationally.

Regarding the region, we believe that Georgia's foreign policy should leave all possible and result-oriented doors open. In the South Caucasus, the main focus should be on achieving "stability through trade". We believe that such flexibility and pragmatism will make it easier for our country's allies and partners to better penetrate, engage and consolidate in the region: a region where the concept of "spheres of influence" is still relevant and will remain so for the foreseeable future.

In short, the time has come for Georgian ultra-realistic, unsentimental policy. Under such a policy, an action free of ideological clichés should be measured only by economically understandable benefits and by relations acceptable in terms of security.

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.2.2

**Dmytro Yagunov, ScD in Political Science, PhD in Public Administration,
MSSc in Criminal Justice**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2822-2268>

Eberhard Karl University of Tübingen, Federal Republic of Germany

A SIMULACRUM OF THE PRISON SUBCULTURE IN THE PRACTICES OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AND THE EUROPEAN COMMITTEE FOR THE PREVENTION OF TORTURE

Дмитро Ягунов, д. політ. н., к. н. держ.упр., MSSc in Criminal Justice

*Тюбінгенський університет імені Еберхарда і Карла, Федеративна республіка
Німеччина*

СИМУЛЯКР В'ЯЗНИЧНОЇ СУБКУЛЬТУРИ У ПРАКТИКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОМІТЕТУ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КАТУВАННЯМ

Considering the social consequences caused by imprisonment, prisons and other total institutions cannot be considered only as formal institutions and analyzed only within a formal approach. Such a formal and legal approach is too simplistic. In modern states, the prison is the most important tool of social control combined with coercion. It continues to be part of the political, social, economic, and moral order.

Traditional criminological and sociological approaches to the study of the phenomenon of incarceration, a component of which is the existence of a prison subculture and an informal hierarchy of prisoners, are based on the study of values, norms and elements of the social structure (social roles, statuses, groups, etc.). However, at the center of the author's approach is the thesis that torture and inhuman treatment are an objective element of modern political relations, an integral component of power relations, and at the same time a product of the spread of panoptic discipline in the society of the 21st century.

Within the framework of the traditional view on the structure of relations in total institutions, two different cultural and social worlds (prison officers and prisoners) develop independently of each other and have contacts only on formally defined grounds.

However, in the context of this study, it should be emphasized: subcultural confrontation in prisons not only does not exclude agreements between two social groups. On the contrary, subcultural confrontation at the same time involves parallel cooperation for obtaining maximum profits by both social groups, the consequence of which is the creation and maintenance of an atmosphere of total violence in prisons.

It is possible to make, as at first glance, a controversial conclusion: the phenomenon of the prison subculture – at least in its modern manifestations – is not at all or mostly related to the subculture as such. It is, first of all, about an organized system of repressive power and at the same time a mechanism for extorting material values from representatives of the middle and lower castes of the prison hierarchy. The organized system of repressive power and, at the same time, the mechanism of extortion of material values are disguised as a simulacrum of the prison subculture.

In the 21st century, the informal prison hierarchy is a fact that is recognized by the authorities of all states where such a subculture acquires significant manifestations and significantly affects a free society.

Prison subculture does not exist by itself. It exists within the limits of a cruel and rigid caste system, which is also directly recognized by the governments of many European countries.

Prison subculture and the associated caste system do not exist in a vacuum, apart from the state and its agents. Moreover, the prison subculture and the corresponding caste system in a particular prison and at the level of the entire national prison system are the results of a contract between the upper castes of the informal prisoners' organization and agents of the state.

The external symbols of the prison subculture and the informal hierarchy of prisoners only mask the true nature of this phenomenon, which is aimed at the organized and permanent extortion of material values from prisoners by representatives of the upper castes, which takes place with the direct assistance of the administration of penitentiary institutions, which, in the end, is the ultimate beneficiary of such illegal distribution of material resources.

Keywords: prison, imprisonment, prison subculture, total institutions, European Court of Human Rights, European Committee for the Prevention of Torture, informal hierarchy in prisons, violence, torture, ill-treatment, torture prevention.

Вступ

Відповідно до Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 року, держави-члени Ради Європи, враховуючи положення Конвенції про захист прав і основних свобод людини (надалі – *Конвенція*), нагадуючи, що за статтею 3 Конвенції «Жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання», будучи переконаними в тому, що захист позбавлених волі осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання міг би бути посилений *позасудовими засобами превентивного характеру*, які ґрунтуються на *інспекціях*, погодилися про створення Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (надалі – *Комітет*).

Відповідно, Комітет – шляхом здійснення інспекцій – перевіряє поводження з позбавленими волі особами з метою посилення, у разі необхідності, захисту таких осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання (стаття 1 Європейської конвенції про запобігання катуванням).

На відміну від Європейського суду з прав людини (надалі – *ЄСПЛ*), Комітет не є судовим органом, уповноваженим вирішувати правові спори щодо ймовірних порушень договірних зобов'язань (тобто вирішувати скарги *ex post facto*). Комітет – це, перш за все, механізм, призначений для *запобігання* жорстокому поводженню, хоча в особливих випадках він також може втручатися *після* настання певної події. Якщо діяльність ЄСПЛ спрямована на «*вирішення конфлікту*»

на правовому рівні, діяльність Комітету спрямована на «*уникнення конфлікту*» на практичному рівні¹. Причому на останнє вказує сама назва Комітету з ключовим поняттям «*запобігання*».

Після створення Комітету загальноєвропейська система запобігання катуванням та жорстокого поводженню доповнилася надважливим елементом, який за багато років своєї діяльності та візитів до різних держав ідентифікував, *що саме* підпадає під ознаки катування або жорстокого поводження, сформував фундамент своїх *стандартів*, а також визначив, *які саме* дії мають вчиняти держави-члени Ради Європи у площині запобігання катуванням у пенітенціарних установах та інших місцях несвободи, що перебувають під їх юрисдикцією.

Агенти держави та приватні особи

У рамках системи захисту прав людини, сформованій Радою Європи, кожна держава відповідає за своїх агентів, які застосували практики катування або нелюдського поводження.

Водночас зазначене вище жодним чином не звільняє державу від відповідальності, якщо акти катування або жорстокого поводження було вчинено *приватними особами*.

Так, ЄСПЛ сформував чіткий та максимально зрозумілий масив практики, головна ідея якої може бути сформульована наступним чином: навіть якщо *приватні особи* (в контексті цієї статті – ув'язнені у пенітенціарних установах) піддаються катуванням або нелюдському поводженню з боку *інших приватних осіб* (інших ув'язнених, які, наприклад, відносяться до неформальних лідерів з числа ув'язнених або їх оточення), то відповідальність за дії останніх за статтею 3 Конвенції несе саме *держава* в силу невжиття органами держави заходів, спрямованих на запобігання катуванням та нелюдському поводженню, а також в силу *створення умов* для зародження (існування, поширення тощо) *в'язничної субкультури* у рамках тієї чи іншої національної пенітенціарної системи.

У практиці ЄСПЛ робиться особливий наголос на тому, що стаття 3 Конвенції вимагає від держав вжиття *проактивних заходів*, спрямованих на забезпечення того, щоб особи, які перебувають під їх юрисдикцією, не були піддані катуванню або нелюдському поводженню з боку *приватних осіб* («*Milena Felicia Dumitrescu v. Romania*», n. 50; «*Voykin and Others v. Ukraine*», n. n. 112-119; «*Z. and Others v. the UK*» [GC], n.n. 73-75; «*S., V. and A. v. Denmark*» [GC], n. 124; «*Burlya and Others v. Ukraine*», n. 121; «*X. and Others v. Bulgaria*», n. 177; «*O'Keeffe v. Ireland*» [GC], n. 144; «*Orlik v. Ukraine*», n. 35).

Більше того, відповідно до усталеної практики ЄСПЛ, стаття 3 Конвенції вимагає від органів влади проведення ефективного офіційного розслідування стверджуваного жорстокого поводження, навіть якщо таке поводження мало місце з боку *приватних осіб* («*T.M. and C.M. v. Moldova*», n. 38; «*Aleksandr Nikonenko v. Ukraine*», n. 43; «*Burlya and Others v. Ukraine*», n. 125; «*97 members of the Gldani Congregation...v. Georgia*», n. 97; «*Biser Kostov v. Bulgaria*», n. 77; «*Hovhannisyan v. Armenia*», n. 55; «*Denis Vasilyev v. Russia*», n. 99; «*O'Keeffe v. Ireland*» [GC], n. 170).

Акцентуючи більшу увагу на вказаній вище проблематиці, ЄСПЛ зазначає: «*Не можна вважати в принципі, що про позитивні обов'язки провести офіційне розслідування жорстокого поводження йдеться лише у випадках, які стосуються актів жорстокого поводження з боку агентів держави*» («*Milena Felicia Dumitrescu v. Romania*», n. 51; «*M.C. v. Bulgaria*», n. 151).

Більше того, статті 3 і 8 Конвенції покладають на держави зобов'язання охороняти *фізичну та психологічну недоторканність особи*. Позитивні зобов'язання органів влади у цьому контексті можуть включати обов'язок підтримувати та застосовувати на практиці адекватну правову базу, що забезпечує захист від актів насильства з боку *приватних осіб*. Зокрема, діти та *інші вразливі особи* мають право на ефективний захист («*M. and C. v. Romania*», n.n. 107-11; «*M.P. and Others v. Bulgaria*», n. 108; «*R.B. v. Estonia*», n. 78).

¹ CPT (1992). *Report on the visit to Cyprus carried out by the from 2 to 9 November*. Preface, 6.

У той же час ЄСПЛ неодноразово підкреслював, що ув'язнені в силу свого правового статусу та фактичного стану перебувають у *вразливому становищі*, і що влада зобов'язана захищати їхнє фізичне благополуччя («*Stevan Petrović v. Serbia*», n. 118; «*Mouisel v. France*», n. 40; «*Habimi and Others v. Serbia*», n. 86; «*Jevtović v. Serbia*», n. 76).

В'язнична субкультура як наукова категорія

Для цілей дослідження проблематики цієї статті вважаємо за доцільне зробити застереження: з огляду на соціальні наслідки, що спричиняються ув'язненням, в'язниці та інші тотальні інституції не можна розглядати лише як *формальні установи* та аналізувати лише в юридичному аспекті. Ми наголошуємо, що подібний формальний підхід є занадто спрощеним. У сучасних державах та міждержавних відносинах в'язниця є найважливішим інструментом соціального контролю, поєднаного з примусом. Вона продовжує бути частиною політичного, соціального, економічного і морального порядку, залишаючи після себе численні негативні соціальні та психологічні наслідки, де можна ще раз згадати М. Фуко: «*Відомі всі вади в'язниці. Відомо, що вона небезпечна, якщо не марна. І все-таки ніхто не знає, чим її можна замінити. Вона – огидне рішення, без якого, очевидно, не обійтися*»¹.

У контексті цього дослідження потрібно ще раз наголосити, що «в'язницю в її реаліях та очевидних наслідках одразу ж оголосили «*великою поразкою кримінального правосуддя*», оскільки: 1) в'язниці не знижують рівня злочинності; 2) в'язниця не може не створювати делінквентів; 3) в'язниця робить можливою і навіть заохочує організацію середовища делінквентів; 4) звільнені в'язні фактично вимушені вчиняти повторні злочини; 5) в'язниця опосередковано створює делінквентів шляхом позбавлення родини ув'язненого матеріальних можливостей для існування»².

Здебільшого критика в'язниці пов'язана з процесами *призонізації*, з якими тісно пов'язана *культура тотальної інституції* – «формальна і неформальна соціальна організація в'язниці разом із взаємодією декількох тисяч ув'язнених та декількох сотень персоналу в'язниці в обмеженому просторі»³.

Традиційний кримінологічний підхід до вивчення феномену призонізації, складовою частиною якого є наявність в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених, базується на вивченні цінностей, норм та елементів соціальної структури (соціальних ролей, статусів, груп тощо).

У той же час ми аналізуємо вказану проблематику під іншим кутом.

Так, у центрі авторського підходу перебуває теза, що *катування та нелюдське поводження – це об'єктивний елемент сучасних політичних відносин, невід'ємна складова відносин влади та водночас продукт поширення дисципліни паноптичного зразку в суспільстві XXI століття*.

Тож, на нашу думку, в суспільстві XXI століття практики катування та нелюдського поводження (у тому числі у пенітенціарних установах) існують у рамках *двох взаємопов'язаних політичних сфер*, де однією зі сфер виступає формалізована *суб'єктна* політика запобігання катуванням, що формується та реалізується у рамках універсальних регіональних та національних структур. Другою сферою виступає *безсуб'єктна* політика катувань, яка формується у рамках постсучасної модуляції паноптичного менеджменту ризиків, де катування та нелюдське поводження є **інструментом соціального контролю над новим типом людини – *Homo disciplinatus***⁴.

У тотальних інституціях існує *природний конфлікт* між ув'язненими та персоналом, який обмовлений величезною дистанцією, що існує між ними, де зазначений конфлікт, у свою чергу, є

¹ Фуко М. (1999). *Надзирають і наказують*. Москва, 387.

² Там само, 338-341.

³ Clemmer, D. (1940). *The Prison Community*. New York, 294.

⁴ Ягунов, Д. В. (2023). «*Homo Disciplinatus*» як об'єкт політики соціального контролю (до питання про симулякризацію національної політики запобігання катуванням у XXI столітті). *Політичне життя*, 1, 28-37.

основною для формування інших соціальних відносин¹. Кожна група оцінює іншу у вузьких негативно-ворожих стереотипах. Ув'язнені для персоналу – це перманентно підозрілі люди, які «постійно щось приховують», «ставляться вороже» і «від яких постійно треба чекати чогось неприємного». Персонал для ув'язнених – це «люди, які дивляться на них *«зверху»* і з презирством».

У рамках традиційного (формально-юридичного) погляду на структуру відносин у тотальних інституціях, два різні культурні та соціальні світи розвиваються незалежно один від одного та мають контакти лише на формально визначених підставах². Проте у контексті цього дослідження ми наголошуємо: субкультурне протистояння у в'язницях не лише не виключає домовленостей між двома соціальними групами. Навпаки, субкультурне протистояння передбачає *паралельну співпрацю* з метою отримання *максимальних прибутків* обома колективними акторами, наслідком якого є створення та підтримання у в'язницях *атмосфери тотального насильства*.

Історія багатьох національних пенітенціарних систем надає чисельні приклади того, як персонал в'язниці наймав «елітні» групи ув'язнених для того, щоб підтримувати *«спокій та стабільність»*, або, краще сказати, максимально жорстко контролювати решту ув'язнених. Радянська влада це робила відкрито, спираючись на професійних (кримінальних) злочинців у своїй боротьбі проти «злочинців» політичних (у цьому ж контексті можна згадати й сумновідомі *«сучі війни»*).

Причому колаборанти, інформатори та інші особи з числа ув'язнених, які наймаються та використовуються в'язничною адміністрацією, зовсім не обов'язково мають бути особами, які займають низову ланку у неформальній в'язничній ієрархії. Навпаки, здебільшого ними є найбільш агресивні особи та/або неформальні лідери, ім'я яких може викликати жах серед інших ув'язнених³.

В контексті аналізу явища в'язничної субкультури, вважаємо за доцільне згадати видатного вченого І. Гоффмана, який зазначав, що в'язниця не намагається одержати *культурну перемогу* над ув'язненим. Вона створює *суперечності* між «своїм» та «зовнішнім» світом та використовує їх для управління ув'язненими та контролю за ними⁴.

І тут можна зробити, як на перший погляд, контраверсійний висновок: *феномен в'язничної субкультури* – принаймні в її сучасних проявах – взагалі або здебільшого *не стосується в'язничної субкультури як такої*. Йдеться, насамперед, про організовану та добре продуману систему неформальної карально-репресивної влади й водночас механізм примусового вилучення матеріальних цінностей у представників середніх та нижчих каст в'язничної ієрархії. Ця організована система карально-репресивної влади та водночас механізм перманентного вимагання матеріальних цінностей маскуються під *симулякр в'язничної субкультури*.

Прийняття як основа в'язничної субкультури

Для І. Гоффмана процес призонізації не зводиться лише до засвоєння звичаїв та норм в'язниці. Для нього призонізація – це перманентне *припинення (мортифікація)* особистості ув'язненого за допомогою негуманних та рутинних процедур, що відбуваються в тотальній інституції, та позбавлення його багатьох елементів нормального життя в суспільстві⁵. Як наголошує І. Гоффман, *«риба»* прибуває до тотальної інституції із концепцією *самого себе*, яка сформувалася завдяки певним стабільним соціальним механізмам у його рідному, «минулому» світі. Проте на вході до тотальної

¹ Clemmer, D. (1940). *The Prison Community*. New York, 296.

² Goffman, E. (1981). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. London: Pelican Books, 20.

³ Griffiths, C., Verdun-Jones, S. (1989). *Canadian Criminal Justice*. Toronto-Vancouver, 420.

⁴ Goffman, E. (1981). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. London: Pelican Books, 23.

⁵ Goffman, E. (1981). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. London: Pelican Books, 23.

інституції «рибу» негайно позбавляють підтримки, характерної для традиційних для нього соціальних відносин. «Риба» зазнає серії *зневажень, деградацій та принижень*. «Я» «новачка» систематично *зневажається*, причому це нерідко здійснюється ненавмисно»¹.

Г. Зер також підкреслює, що «вся в'язниця з її умовами побудована для *приниження*»².

М. Даббер також вказує на те, що «виконання покарання у виправних установах починається з ритуалу диференціації та деградації»³.

Г. Шнайдер наголошує: «У місцях позбавлення волі ув'язнені перетворюються на об'єкти знущань та нелюдського поводження»⁴.

В. Шаламов у своїх спогадах підкреслював, що «життя арештанта – це *постійні приниження* з тієї хвилини, коли він прокидається, і до початку благої сну»⁵.

Е. Фромм, аналізуючи значення відомого в'язничного експерименту Ф. Зімбардо, зазначає, що методи, які використовуються в умовах, схожих на умови в'язниці, орієнтовані на «*болісне приниження особистості*»⁶.

Категорія в'язничної субкультури в практиках ЄСПЛ та Комітету

У контексті проблематики цього дослідження потрібно наголосити: в'язнична субкультура та неформальна ієрархія ув'язнених у практиках ЄСПЛ та Комітету – це аж ніяк не абстрактні наукові категорії, як вони здебільшого досліджуються у рамках соціології, кримінології та психології. Натомість в'язнична субкультура та неформальна ієрархія ув'язнених – це конкретні практичні поняття та «приземлені» речі, якими оперує як ЄСПЛ (при розгляді конкретних справ), так і Комітет (при здійсненні візитів та наданні відповідних рекомендацій урядам держав).

Насильство серед ув'язнених та симулякр в'язничної субкультури у практиці ЄСПЛ

Основні принципи протидії насильству щодо особливих категорій ув'язнених у пенітенціарних установах з боку верхівки неформальної ієрархії ув'язнених та її оточення було сформульовано у важливій справі «*D.F. v. Latvia*», в якому ЄСПЛ наголосив, що *sex offenders* та ув'язнені, які раніше співпрацювали з органами правопорядку, зазнають особливого ризику насильства серед ув'язнених в латвійських тюрмах («*D.F. v. Latvia*», п. 81)⁷.

ЄСПЛ зауважив, що існує *прямий зв'язок* між звинуваченнями у *sex crimes* та ризиком стати жертвою насильства з боку ув'язнених, що, власне, також було підтверджено Комітетом. За таких обставин очевидно, що кожен день, який особа з групи ризику має проводити разом із загальною масою ув'язнених, збільшує ризик насильства щодо такої особи, оскільки відомості про характер звинувачень проти нього та його минулі зв'язки з поліцією поширюються дедалі на більшу кількість ув'язнених («*D.F. v. Latvia*», п. 81).

Пославшись на практику Комітету, ЄСПЛ зауважив, що «Комітет вже вказував, що адміністрація в'язниць повинні вжити конкретних заходів безпеки для боротьби з явищем насильства серед ув'язнених. Цей обов'язок тим більше справедливий у випадках, коли існує ризик жорстокого поводження з боку своїх ув'язнених, наприклад, щодо *sex offenders* та співробітників міліції» («*D.F. v. Latvia*», п. 84).

¹ Goffman, E. (1961). *Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Anchor Books, Doubleday & Company, Inc., 14.

² Зер, Г. (2004). *Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя*. Київ: Пульсари, 33.

³ Dubber, M. (2004). 'Criminal Justice Process and War on Crime'. In: Sumner, C. (ed.) *The Blackwell Companions to Sociology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 56.

⁴ Шнайдер, Г. (1994). *Кримінологія*. Москва: Прогресс-Универс, 61.

⁵ Шаламов, В. (1985). *Воскрешение лиственницы*. Москва, 114.

⁶ Фромм, Э. (1999). *Анатомия человеческой деструктивности*. Минск, 82.

⁷ HUDOC (2013). *D.F. v. Latvia*, № 11160/07

<[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display":\[2\],"itemid":\["002-8932"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, березень, 12).

Як зазначив ЄСПЛ, «одне лише відчуття стресу ув'язненим та «простий страх ув'язненого перед репресіями з боку співкамерників», *самі по собі* не є достатніми, щоб підвести ситуацію до сфери дії статті 3 Конвенції. Коли страх репресій поєднувався з *додатковими елементами*, Суд встановлював, наприклад, що «сукупний ефект перенаселеності та навмисне розміщення людини в камері з особами, які можуть являти для нього небезпеку, в принципі може порушити питання відповідно до статті 3 Конвенції (*D.F. v. Latvia*», п. 85).

Подібна позиція знайшла своє відображення і в інших справах ЄСПЛ.

Так, у справах «*Rodić and Others*» та «*Alexandru Marius Radu*» Суд постановив, що «труднощі, які зазнали заявники, зокрема постійне психічне занепокоєння, спричинене загрозою фізичного насильства, та очікування такого насильства повинні були перевищити неминучий рівень, властивий ув'язненню». Отже, було встановлено порушення статті 3 Конвенції («*Rodić and Others v. Bosnia and Herzegovina*»¹; «*Alexandru Marius Radu v. Romania*»²).

У справі «*D.F. v. Latvia*» державні органи були обізнані, що заявник належав до категорії ув'язнених з підвищеним ризиком насильства з боку інших ув'язнених. Адміністрація в'язниці чітко усвідомлювала характер звинувачень проти заявника та ризик, пов'язаний з такими звинуваченнями. Крім того, в державному апараті була інформація про минулу співпрацю заявника з поліцією, але така інформація не була використана державними органами належним чином.

Хоча Уряд представив загальну інформацію про те, як в латвійських в'язницях поводяться із засудженими в ситуаціях, порівнянних із ситуацією із заявником, Суд зазначив, що йому бракує інформації про будь-які конкретні кроки, вжиті адміністрацією в'язниці Даугавпілс для усунення вразливості заявника. Заявник стверджував, і Уряд не заперечував, що його часто переміщували між різними камерами. Уряд не представив жодного переконливого обґрунтування цих частих передач. Переміщення ув'язненого подалі від камери, в якій він зазнав погроз, безумовно, було б доцільним і, принаймні в короткостроковій перспективі, адекватним заходом. З іншого боку, ЄСПЛ дійшов висновку, що якщо такі переміщення відбуваються часто і регулярно без жодної чітко визначеної мети, це видається підходом, який суперечить політиці, окресленій урядом, щодо захисту вразливих ув'язнених від загального в'язничного населення. У будь-якому випадку, будь-яке переміщення вразливих ув'язнених повинно становити частину ретельно розробленої стратегії боротьби з насильством серед ув'язнених, існування та деталі якої Уряд не пояснив («*D.F. v. Latvia*», п. 87).

Врешті-решт, беручи до уваги тривалий страх заявника та його страждання від безпосереднього ризику жорстокого поводження із заявником упродовж більш ніж одного року, який він провів у в'язниці, та відсутність національного засобу правового захисту, який би дозволив вирішити цю ситуацію, ЄСПЛ дійшов висновку, що мало місце порушення статті 3 Конвенції.

Політико-географічні особливості

Щодо практик Комітету у сфері запобігання в'язничній субкультурі та неформальній ієрархії ув'язнених, то у переважній більшості ці питання порушувалися перед урядами країн колишнього СРСР (Росія, Грузія, Молдова, Україна, Литва, Латвія тощо).

З іншого боку, організоване насильство серед ув'язнених є проблемою характерною і для пенітенціарних систем багатьох європейських інших країн (Сполучене Королівство, Словенія, Греція, Кіпр, Угорщина тощо).

Наприклад, у своїй доповіді за результатами візиту до Сполученого Королівства у 2021 році Комітет наголосив, що насильство серед ув'язнених залишається *тривожним явищем* в англійських

¹ European Court of Human Rights (2008). *Rodić and Others v. Bosnia and Herzegovina* № 22893/05 <<https://www.cilvektiesibugids.lv/en/case-law/rodic-and-others-v-bosnia-and-herzegovina>> (2023, березень, 12).

² European Court of Human Rights (2009). *Alexandru Marius Radu v. Romania* № 34022/05 <https://www.stradalex.com/nl/sl_src_publ_jur_int/document/echr_77248-12> (2023, березень, 12).

в'язницях¹. Як наслідок, Комітет рекомендував владі Сполученого Королівства активізувати свої зусилля для боротьби з *явищем насильства* у пенітенціарній системі².

Так само, у 32-й Загальній доповіді Комітету наголошувалося на проблемі існування неформальної в'язничної ієрархії у пенітенціарних установах Греції та делегуванні неформальним лідерам *функцій контролю* над пенітенціарними установами³.

Водночас не можна забувати, що в'язнична субкультура країн колишнього СРСР сформувалася внаслідок *Великого репресивно-тюремного експерименту 1920-1950-х рр.* Тому, якщо за основу брати проблему сучасної в'язничної субкультури, то саме країни колишнього СРСР (Молдова, Україна, Грузія, Литва, Латвія тощо) демонструють найбільш брутальні відступи від абсолютної заборони катувань, встановленої статтею 3 Конвенції.

Можна впевнено постулювати, що «лідером» за кількістю порушень прав людини у цій сфері є, безумовно, Росія, на що постійно наголошувалося у доповідях Комітету. Проте в силу виключення Росії з Ради Європи ми вимушені сфокусувати свою увагу на вказаних вище пострадянських країнах, проте за винятком московитських прикладів.

З іншого боку, було б також неправильним аналізувати феномен пострадянської в'язничної субкультури як незмінне явище, яке не зазнавало впливів та змін за період останніх тридцяти років. Тому – і ми тут робимо особливий наголос – *навіть якщо насильство у пенітенціарних установах у краях колишнього СРСР та неформальна в'язнична субкультура сягають крайніх проявів, вони вже не мають в основі тієї субкультурної «ширми» у вигляді розвинутої системи субкультурних ритуалів, характерних для гулагівського минулого.*

В'язнична субкультура як явище

Проаналізувавши доповіді Комітету в частині проблематики неформальної в'язничної ієрархії та насильства, що воно породжує, можна впевнено стверджувати, що неформальна в'язнична ієрархія є, на жаль, *перманентним явищем*, характерним для пенітенціарних систем багатьох європейських країн.

Так, у доповіді про свій візит 2015 року Комітет закликав владу Молдови вжити рішучих заходів для запобігання залякуванню та насильству серед ув'язнених, зокрема, шляхом вжиття ефективних заходів для боротьби з *явищем* неформальної в'язничної ієрархії з усіма негативними наслідками, що випливають з цього *явища*⁴.

У доповіді уряду Молдови за результатами візиту 2018 року Комітет наголосив, що в'язниці Молдови упродовж десятиліть страждають від неформальної ієрархії ув'язнених як *ключової риси в'язничної субкультури* та пов'язаної з нею проблеми насильства серед ув'язнених⁵.

За результатами візиту 2020 року до Молдови Комітет знову наголосив, що проблема насильства у в'язницях Молдови та залякування ув'язнених викликає ще більше занепокоєння Комітету.

Так, у доповіді за результатами спеціального візиту 2018 року Комітет закликав владу Молдови вжити рішучих заходів для вирішення цієї проблеми, зокрема шляхом подолання *явища* неформальної в'язничної ієрархії. Висновки делегації Комітету під час візиту 2020 року продемонстрували, що проблема залякування та насильства серед дорослих чоловіків-ув'язнених залишається такою ж гострою, як і раніше, та, як і в минулому, вказана проблема значною мірою пов'язана з *усталеною неформальною ієрархією* у пенітенціарній системі⁶.

¹ CPT (2021). *Report on the periodic visit to the United Kingdom carried out by the from 8 to 21 June*. Para 38, 23.

² Там само.

³ Council of Europe (2023). *32nd General Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*. Strasbourg, 18.

⁴ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 13, 7.

⁵ Там само.

⁶ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 48, 27.

Неформальна в'язнична ієрархія як сучасна реальність

У ХХІ столітті неформальна в'язнична ієрархія – це *факт*, який визнається владою усіх держав, де така субкультура набуває значущих проявів та суттєво впливає навіть на вільне суспільство (не кажучи вже про саму пенітенціарну систему). Проте, знов-таки, здебільшого це є характерним для країн колишнього СРСР.

Так, під час візиту Комітету до Молдови у 2018 році представники влади як на центральному, так і на місцевому рівнях були вимушені визнати, що система неформальної ієрархії серед ув'язнених дійсно існує¹.

Як наголосив Комітет за результатами візиту 2018 року до Молдови, у відвіданих пенітенціарних установах здійснювалися спроби з різним ступенем успіху вирішити цю *глибоко вкорінену проблему*². Проте у більшості в'язниць першопричини проблеми насильства серед ув'язнених були далекі від усунення, а тому ці установи все ще значною мірою не забезпечували основоположну вимогу ув'язнених – безпечне середовище. У пенітенціарних установах продовжували переважати явища насильства, залякування та експлуатації ув'язнених, що було прямим наслідком існування *неформальних владних структур* у середовищі ув'язнених³.

Кастова система

Є очевидним, що *симулякр в'язничної субкультури* не існує сам по собі. Він існує у межах жорстокої та водночас жорсткої *кастової системи*, що також прямо визнається урядами багатьох європейських держав.

Так, за результатами візиту Комітету до Литви у 2021 році у відповідній доповіді Уряду було наголошено, що *кастова система* все ще є *ключовою основою життя ув'язнених*. Більше того, у зазначеній доповіді Комітет наголосив, що *традиції кастової системи диктують внутрішній порядок та мають пріоритет над офіційними правилами*⁴.

«Недоторкані»: сучасна форма рабства у пенітенціарних установах

Існування *найнижчої касты* у неформальній організації ув'язнених – це також об'єктивна реальність, на якій прямо наголошує Комітет. На тюремному слензі, як зазначає Комітет, ці особи визначаються різними термінами («*опущені*», «*принижені*» тощо) та вважаються такими, що перебувають з різних причин на найнижчих щаблях неформальної в'язничної ієрархії (через попередні судимості, особливо за *sex crimes*, сексуальну орієнтацію, певні серйозні порушення тощо)⁵.

Так, у доповіді Уряду Молдови за результатами візиту 2018 року Комітет наголосив, що Комітет особливо занепокоєний становищем ув'язнених, які вважаються «*приниженими*» або «*недоторканими*». Ці ув'язнені, які належать до *найнижчої касты* у неформальній ієрархії, часто піддаються фізичному та вербальному насильству з боку інших ув'язнених та змушені прибирати усі приміщення (у тому числі загальні санітарні приміщення). Неформальний «кодекс поведінки» вимагав від них уникати контактів з іншими ув'язненими (і навіть з їхніми речами) та приймати їжу лише за спеціально відведеними столами у їдальні. Деякі ув'язнені, з якими зустрічалася делегація, у тому числі неповнолітні, зазначили, що їм доводилося стикатися з постійним приниженням, пов'язаним з тим, що їх називали «*недоторканими*»⁶.

В силу перманентного ігнорування Урядом Молдови кастової системи Комітет був вимушений наголосити, що давні рекомендації Комітету залишаються без уваги, що, зокрема, стосується явища

¹ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 14, 7.

² Там само.

³ Там само. Para 17, 8.

⁴ CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*. Para 39, 20.

⁵ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Footnote, 33, 23.

⁶ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 18, 8.

в'язничної субкультури, насильства серед ув'язнених, що виникає внаслідок в'язничної субкультури, та супутніх умов життя тих ув'язнених, яких неофіційна в'язнична ієрархія вважає «*приниженими*»¹.

Конкретні прояви існування касти «*принижених*» є нічим іншим як катуванням або нелюдським поводженням, відповідальність за що, як зазначалося вище, покладається на державу. При цьому потрібно наголосити, що сам неформальний статус «*приниженого*» у багатьох країнах зумовлює застосування статті 3 Конвенції, адже вони перебувають у стані *постійного страху та приниження*. Між тим, можна нагадати, що навіть в умовах вільного суспільства навіть проста *погроза застосування катувань* може становити форму нелюдського поводження («*Burlya and Others v. Ukraine*», п. 121; «*Gäfgen v. Germany*» [GC], п. 108; «*Eremia v. Moldova*», п. 54).

Неформальний статус «*приниженого*» неодноразово розкривався Комітетом в його доповідях: «Делегація знову отримала багато скарг від таких ув'язнених на постійні вербальні образи та принижуючу поведінку з боку інших ув'язнених. Деякі з них навіть побоювалися, що будуть зґвалтовані в якості покарання за злочини, в яких їх звинувачували або засуджували. Як і раніше, цих ув'язнених примушували виконувати «брудну» роботу (наприклад, прибирати туалети та збирати сміття), а внутрішні правила ієрархії вимагали від них уникати будь-яких фізичних контактів з іншими ув'язненими. Оскільки основна маса ув'язнених не сприймала їх, їм не дозволялося працювати з іншими ув'язненими або мати доступ до місць загального користування, таких як спортзал, бібліотека або каплиця. Більше того, ув'язнені цієї категорії здебільшого утримувалися у найбільш незадовільних умовах, які тільки можна знайти у в'язницях»².

Під час візиту до Литви у 2021 році Комітет наголосив: «Під час інтерв'ю стало зрозуміло, що «*недоторканим*» все одно найкраще спати у кімнаті або камері гуртожитку (біля дверей або біля туалету), і що вони є тими, хто повинен прибирати всі місця загального користування (коридори, кухні, санітарні вузли тощо), а також кімнати ув'язнених *вищої касти*. У гуртожитках «*недоторканих*» можуть користуватися лише душем і туалетами, виділеними їм *вищою кастою* (пропорційно їх набагато менше, аніж тих, які доступні вищій касті)»³.

У день покупок «*недоторканим*» дозволяється відвідувати тюремний магазин лише після того, як всі інші ув'язнені *вищої касти* зроблять покупки, що часто означає, що не так багато можна вже й придбати. У деяких випадках «*недоторканим*» також дають список речей, які потрібно купити для ув'язнених *вищої касти* за власні гроші⁴.

У тюремних їдальнях «*недоторканим*» виділяють окреме місце для сервіровки, вони повинні їсти за окремими столами, а також використовувати марковані тарілки та столові прибори, які іноді навіть мінуються в окремих посудомийних машинах. Для їжі «*недоторканих*» використовуються термоси іншого кольору⁵.

Багато «*недоторканих*» повідомили делегації під час інтерв'ю, що належність до їхньої *касти* означає, що можна лише безпечно (тобто без ризику фізичного насильства, вимагання, психологічного тиску тощо) ділити камеру чи кімнату гуртожитку з ув'язненими того самого типу⁶.

Отже, перебування у статусі «*приниженого*» у більшості випадків може порушити питання за статтею 3 Конвенції – і через сам статус, і через постійний страх насильства, і через примушення перебувати у стані, схожому на рабство. З цього приводу Комітет особливо наголошував, що «бути «*недоторканим*» означає найвищі ризики стати жертвою насильства»⁷.

¹ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 7, 11.

² Там само. Para 51, 28.

³ CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*. Para 40, 21.

⁴ Там само.

⁵ Там само.

⁶ Там само, 20.

⁷ Там само.

Проте ще більші підстави для застосування статті 3 Конвенції виникають внаслідок *фактичної реалізації загроз*, зумовлених статусом «приниженого», зокрема внаслідок застосування різних форм сексуального насильства.

У цьому контексті потрібно зробити особливий наголос: зґвалтування саме по собі є катуванням («*Yuriy Illarionovich Shchokin v. Ukraine*», п. 51; «*Aydin v. Turkey*», п. 86). Тому видається надзвичайно важливим, що Комітет у своїх доповідях акцентує увагу саме на цій проблемі.

Так, за результатами візиту до Молдови у 2021 році Комітет наголосив у своїй доповіді, що у Кишинівській в'язниці делегація почула твердження про те, що одного *sex offender* навмисно помістили до камери з ув'язненими, відомими насильством щодо *sex offenders* («*нпесхата*»). Цей ув'язнений стверджував, що його жорстоко побили та зґвалтували співкамерники, вочевидь, як покарання за те, що він був *sex offender*. Однак скаргу цей ув'язнений не подавав через страх подальшої помсти¹.

Вплив на ув'язнених, які вперше опиняються у в'язниці

Е. Сазерленд і Д. Крессі слушно наголошують: «Як будь-яка особа, яка занурюється до нової культури, нова «риба» не лише зобов'язана вивчити правила поведінки у цій інституції, проте й також *забути усі колишні поведінкові патерни*»². Перше, що припадає на думку в контексті цієї тези, це принизлива процедура прийому нового етапу з «*рибами*» у книзі Стівена Кінга «Рита Гейворт і втеча з Шоушенку».

Тому не випадково – й абсолютно обґрунтовано – Комітетом звертається на це особлива увага: «Особи, засуджені вперше, повинні триматися *окремо* від тих, хто раніше відбував покарання у вигляді позбавлення волі. Однак, як свідчать реалії, це правило не дотримується. Ув'язнені, які не мали попереднього досвіду ув'язнення, стають основною мішенню для експлуатації, здириництва та маніпуляцій з боку неформальних лідерів»³.

Вплив на неповнолітніх

Небезпека в'язничної субкультури та кастової системи полягає і в тому, що вони спричиняють глибокий деструктивний вплив на неповнолітніх, які перебирають такі ж правила поведінки та створюють ті ж самі касти, що й дорослі ув'язнені.

Так, за результатами візиту 2020 року до Молдови Комітет зазначив, що в'язнична субкультура не була повністю викорінена у в'язниці для неповнолітніх, і серед неповнолітніх можна було розрізнити касти неформальних лідерів та «*недоторканих*». Засуджені останньої категорії здебільшого працювали на прибиранні загальних туалетів та коридорів і мали право лише роздавати їжу іншим «*недоторканим*». Більше того, як й їхні дорослі «колеги», неповнолітні тюремні лідери використовували інших ув'язнених для прибирання своїх камер та вимагали частку їхніх продуктових передач в обмін на «захист» від інших ув'язнених⁴.

Більше того, прояви в'язничної субкультури у пенітенціарних установах для неповнолітніх іноді перевищували аналогічні прояви в установах для дорослих.

За результатами візиту до Молдови у 2018 році Комітет підкреслив, що проблема насильства серед ув'язнених, як видається, була набагато гострішою серед неповнолітніх (або молодих дорослих осіб), які перебувають у слідчих ізоляторах. Багато з них відчували потребу самоствердитися під час перебування в установі для неповнолітніх, щоб отримати «звання» у неформальній ієрархії ув'язнених, коли їх врешті-решт переведуть до в'язниць для дорослих. Делегація спілкувалася як з жертвами, так і з правопорушниками, які розповіли про побиття та інші форми фізичного насильства

¹ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 49, 28.

² Sutherland, E., Cressey, D. (1970). *Criminology*. J.B. Lippincott Company, P.: Toronto-New-York-Philadelphia, 537.

³ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 54, 29.

⁴ Там само, 59, 31.

у відділенні для неповнолітніх Кишинівської в'язниці. Делегація також дізналася про три випадки ствержуваного згвалтування неповнолітніх або молодих людей у Кишинівській в'язниці упродовж місяців, що передували візиту¹.

Як наслідок, «молоді люди ризикували набагато більше бути «зарахованими» (добровільно або навпаки) до неофіційної «кримінальної академії», аніж отримати будь-які реальні перспективи соціальної реабілітації»².

Договірні засади неформальної в'язничної ієрархії, або ліцензія на катування від імені держави

Важливо зробити особливий наголос: *симулякр в'язничної субкультури та відповідна кастова система не існують у вакуумі окремо від держави та її агентів.*

Більше того, ми наголошуємо: симулякр в'язничної субкультури та відповідна кастова система у конкретній пенітенціарній установі та на рівні всієї національної пенітенціарної системи – це *результат договору між представниками вищих каст неформальної ієрархії ув'язнених та агентами держави.*

Так, за результатами візиту у 2018 році до Молдови Комітет наголосив: «Як і раніше, в обох установах склалося враження, що між адміністрацією та неформальними лідерами існує *мовчазна угода* щодо підтримання порядку серед ув'язнених, яка, на перший погляд, забезпечує безперерйне функціонування установ. Однак ця угода вимагала від персоналу закривати очі на тяжке становище так званих «*принижених*», а також на випадки залякування й насильства щодо тих, хто не бажав робити внески до незаконного колективного фонду неформальної ієрархії («*общак*»)³.

У 2020 році Комітет, продовжуючи реагувати на цю гостру проблему, зазначив: «Незважаючи на рішучі заперечення влади Молдови на попередні доповіді Комітету, знову стало очевидним, що існує *негласна співпраця* між керівництвом відвіданих в'язниць та неформальною ієрархією ув'язнених щодо підтримання «*порядку*» серед ув'язнених та забезпечення «*безперерйної роботи*» установ»⁴.

Аналогічно Комітет наголошував у своїх доповідях за результатами візитів до Греції: «Контроль над пенітенціарними установами передано певним групам ув'язнених, нерідко сформованих за етнічною ознакою»⁵.

Щодо Грузії, то за результатами візиту 2018 року Комітет підкреслив: «Керівництво колонії № 15 визнало, що вважає себе змушеним розділити частину своєї відповідальності за порядок й безпеку з «*привілейованими ув'язненими*» («*смотрящими*»), наражаючи таким чином слабших ув'язнених на ризик насильства та залякування. Зайве говорити, що це є абсолютно неприйнятним. Повторна поява цього явища у в'язниці № 15 є тривожною ознакою, і потрібні значні зусилля, щоб гарантувати, що воно не пошириться по всій пенітенціарній системі»⁶.

Особливо яскравий приклад імплементації такої угоди, укладеної між керівництвом в'язниці та неформальною ієрархією, делегація Комітету спостерігала у 2018 році у Сорокській в'язниці (Молдова). Під час інтерв'ю з ув'язненими члени делегації зустрілися з ув'язненим, який відповідав за ведення обліку всіх осіб, що утримуються у в'язниці. Зокрема, він мав реєстр, що містив імена, дати народження, строки ув'язнення (разом з відповідними статтями КК Молдови) та номери камер всіх ув'язнених, які утримувалися у Сорокській в'язниці з 1999 року. Швидко з'ясувалося, що ці дані

¹ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 19, 8.

² CPT (2021). *Report on the ad hoc visit to Georgia from 17 to 24 May*. Para 12, 7.

³ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 20, 9.

⁴ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 49, 28.

⁵ Council of Europe (2023). *32nd General Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*. Strasbourg, 18.

⁶ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 51, 29.

були доступні не тільки керівництву в'язниці, але й *неформальним босам в'язничної ієрархії*, які могли негайно отримати основну інформацію про кожного новоприбулого ув'язненого, в тому числі і про те, за які злочини ця особа була засуджена. Це, звісно, дуже полегшувало миттєве виявлення ув'язнених, які за своїм кримінальним минулим потрапляли до категорії «недоторканих»¹.

Головним висновком, який можна застосувати до усіх аналогічних випадків, є те, що було сформульовано Комітетом у доповіді щодо Молдови за результатами візиту 2018 року: «Мовчазна співпраця між адміністрацією та неформальними лідерами у в'язницях має *серйозні ерозійні наслідки* для всієї системи кримінального правосуддя. Такі домовленості неминуче підривають повагу ув'язнених до адміністрації»².

Симулякр в'язничної субкультури, цілі покарання та місія пенітенціарної системи

У своїй судовій практиці щодо прав ув'язнених Суд робить особливий акцент на принципі *реабілітації*, тобто реінтеграції засудженого до суспільства («*James, Wells and Lee v. the United Kingdom*», п. 209³; «*Dickson v. the United Kingdom*» [GC], п. 28⁴; «*Murray v. the Netherlands*» [GC], п. 100⁵; «*Mastromatteo v. Italy*» [GC], п. 72⁶).

Водночас кара (*відплата*) залишається однією з цілей позбавлення волі («*James, Wells and Lee v. the United Kingdom*», п. 209; «*Dickson v. the United Kingdom*» [GC], п. 28; «*Murray v. the Netherlands*» [GC], п. 100; «*Mastromatteo v. Italy*» [GC], п. 72).

Так само основними функціями ув'язнення є *захист суспільства*, у тому числі шляхом унеможливлення вчинення повторних злочинів («*James, Wells and Lee v. the United Kingdom*», п. 209; «*Dickson v. the United Kingdom*» [GC], п. 28; «*Murray v. the Netherlands*» [GC], п. 100; «*Mastromatteo v. Italy*» [GC], п. 72).

У справі «*Dickson v. the United Kingdom*» [GC], Суд наголосив: «У той час як реабілітація була визнана засобом запобігання рецидивізму, останнім часом і більш позитивно вона представляє радше ідею ресоціалізації через реалізацію особистої відповідальності. Ця мета підкріплюється розвитком «*принципу прогресування*»: під час відбування покарання ув'язнений повинен поступово просуватися крізь пенітенціарну систему, таким чином переходячи від перших днів відбування покарання, коли наголос може бути зроблений на *карі*⁷ та *відплаті*⁸, до останніх етапів, коли наголос повинен бути зроблений на *підготовці до звільнення*» («*Dickson v. the United Kingdom*» [GC], п. 28).

Проте, як наголошує вже Комітет, і це є надзвичайно важливим, внаслідок впливу в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених будь-яка ідея реабілітації втрачає сенс, а стримуючий ефект покарання у вигляді позбавлення волі практично втрачається⁹.

Крім того, що такий стан справ сприяє створенню небезпечного середовища в місцях позбавлення волі, він спотворює мету ув'язнення та роль пенітенціарної системи¹⁰.

Не слід також – наголошує Комітет – забувати, що для інших ув'язнених, зокрема неповнолітніх, бачити, як «боси» живуть розкішним життям з усіма можливими привілеями та

¹ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 20, 9.

² Там само. Para 21, 9.

³ European Court of Human Rights (2012). *James, Wells and Lee v. the United Kingdom* № 25119/09, 57715/09, 57877/09 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display":\["2"\],"itemid":\["002-6440"\]}%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, березень, 12).

⁴ European Court of Human Rights (2007). *Dickson v. the United Kingdom* № 44362/04 <<https://vlex.co.uk/vid/dickson-v-united-kingdom-849725226>> (2023, березень, 04).

⁵ European Court of Human Rights (2016). *Murray v. the Netherlands* № 10511/10 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display":\["%5B2%5D","itemid":\["%5B002-9358"%5D\]}%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, березень, 26).

⁶ European Court of Human Rights (2016). *Mastromatteo v. Italy* № 10511/10 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display":\["%5B2%5D","itemid":\["001-60707"\]}%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, березень, 04).

⁷ Punishment

⁸ Retribution

⁹ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 21, 9.

¹⁰ Там само.

винятковими повноваженнями, є потужним стимулом для залучення до кримінальної субкультури та просування по неформальних кар'єрних сходах за рахунок насильства над іншими¹.

Симулякр в'язничної субкультури та персонал пенітенціарних установ

Продовжуючи розвивати тезу, що сучасна в'язнична субкультура (або краще – *симулякр* в'язничної субкультури) – це результат *договору* між агентами організованої злочинності та агентами держави, потрібно наголосити на позиції Комітету, що проблему залякування та насильства серед ув'язнених неможливо вирішити без відновлення контролю керівництва та персоналу над ситуацією у пенітенціарних установах².

З одного боку, причини амальгамації організованої (професійної) злочинності та державної влади пов'язані з *кількісними* критеріями: «Обмежена присутність персоналу у місцях розміщення ув'язнених призвела до незахищеності самих працівників пенітенціарних установ. Це також частково пояснює їхнє очевидне небажання втручатися у випадки насильства серед ув'язнених»³.

Так, Комітет наголошує: перш за все, тюремний персонал повинен мати можливість здійснювати свої повноваження *належним чином*. Це означає, зокрема, що рівень укомплектованості персоналом має бути достатнім (у тому числі в нічний час) для того, щоб працівники пенітенціарних установ могли здійснювати належний нагляд за діяльністю ув'язнених та ефективно підтримувати один одного у виконанні покладених на них завдань⁴.

З іншого боку, одного лише *кількісного* показника явно недостатньо, а тому Комітет наголошує на *якісних* аспектах щодо ролі персоналу у протидії поширенню симулякра в'язничної субкультури: вирішення проблеми насильства серед ув'язнених також вимагає, щоб тюремний персонал був особливо уважним до ознак проблем та належним чином підготовленим для рішучого та ефективного втручання на якомога ранній стадії. У цьому контексті вирішальним фактором є наявність позитивних відносин між персоналом та ув'язненими, заснованих на динамічній безпеці та турботі; такі відносини можуть допомогти подолати звичне небажання жертв (або свідків) свідчити проти осіб, які вчиняють акти насильства щодо ув'язнених⁵.

Отже, насильство у пенітенціарних установах – це *inter alia* проблема довіри ув'язнених до персоналу.

Так, у доповіді Уряду Молдови за результатами візиту 2020 року Комітетом було наголошено, що практично усі випадки насильства залишалися без реєстрації через *inter alia* загальну недовіру до здатності персоналу гарантувати безпеку ув'язнених⁶.

Крім того, насильство у пенітенціарних установах – це проблема практичного впровадження *концепції динамічної безпеки* та *належної підготовки персоналу*: «Наявність позитивних стосунків між персоналом та ув'язненими, заснованих на динамічній безпеці та піклуванні, є вирішальним фактором у цьому контексті; це значною мірою залежатиме від достатньої кількості персоналу та володіння навичками міжособистісного спілкування»⁷.

Практичні прояви симулякру в'язничної субкультури

У сучасних умовах перша зовнішня ознака наявності в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених – це *нерівномірний розподіл ув'язнених у камерах або інших житлових приміщеннях*, на що Комітетом постійно фокусується увага у відповідних доповідях.

¹ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 21, 9.

² Там само, 25, 11.

³ Там само. Para 23, 10.

⁴ Там само. Para 25, 11.

⁵ Там само.

⁶ Там само, 49, 28.

⁷ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 52, 29.

Так, свого часу у доповідях Уряду Молдови наголошувалося, що у той час як деякі привілейовані ув'язнені Кагульської в'язниці проживали у просторих камерах з житловою площею до 8 кв.м на одну особу, в деяких інших камерах житлову площу близько 12 кв.м. поділяли до шести ув'язнених¹. У Кишинівській в'язниці делегація зіткнулася з випадками нерівномірного розподілу ув'язнених у камерах². У Тараклійській в'язниці делегація бачила камери площею від 15 кв.м. до 18 кв.м., призначені для одиночного утримання, в той час як у камері площею близько 12 кв.м. утримувалося п'ять ув'язнених³.

Друга зовнішня ознака наявності в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених – це *разючі відмінності облаштування камер або інших жилих приміщень*.

Так, у Сорокській в'язниці (Молдова) Комітет неодноразово відзначав *разючі відмінності* в умовах тримання під вартою. Наприклад, у той час як багато ув'язнених утримувалися у дуже переповнених камерах/гуртожитках (від 2 кв.м. до 2,5 кв.м. житлової площі на одного ув'язненого), деякі *привілейовані* ув'язнені проживали у просторих кімнатах (до 9 кв.м. житлової площі на одну особу). Аналогічна ситуація спостерігалася і в лазареті тюремної медичної частини установи. Проте найбільш помітна різниця полягала в облаштуванні деяких приміщень. У той час як більшість ув'язнених спали у тісних кімнатах, обладнаних старими вузькими двоярусними ліжками та кількома старими шафами, в деяких кімнатах ув'язнених були створені умови, які можна охарактеризувати як такі, що *межують з розкішшю*: в кімнатах були розкладні ліжка, міні-кухні, багатоярусні холодильники, акваріуми, килими на підлозі, великі телевізори з підлоговими колонками, шкіряні крісла, підвісні стелі⁴.

Комітетом у різних доповідях Уряду Грузії наголошувалося на тому, що спостерігалася *разюча невідповідність* матеріальних умов у різних камерах: деякі камери мали *майже розкішні умови*⁵.

Так само, у грузинських в'язницях була виявлена *разюча невідповідність* матеріальних умов у різних камерах, і до делегації звернулися кілька самозваних «керівників в'язниці», які своїм ставленням та поведінкою демонстрували свій неформальний «привілейований» статус⁶.

У всіх грузинських в'язницях Комітетом спостерігалася *явна відмінність* в умовах між камерами: у той час як більшість ув'язнених мусили жити в тісних і досить напівзруйнованих приміщеннях, окремі ув'язнені (ймовірно, ті, хто займає вищі ранги в ієрархії ув'язнених) мали відносно комфортні умови, з більшою житловою площею, відремонтованими камерами (з паркетною або кахельною підлогою) та великою кількістю нестандартного обладнання (великі телевізори, DVD, hi-fi обладнання, кондиціонери, кухонні куточки тощо)⁷.

Тому, як зазначає Комітет, є очевидним, що такий *разючий контраст* між умовами тримання під вартою є показником наявності у відвіданих установах сильної *неформальної в'язничної ієрархії*⁸.

Проте іноді прояви в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених можуть набувати форм, які *самі по собі* становлять нелюдського поводження або навіть катування.

Так, наприклад, за результатами візитів до Молдови Комітетом було виявлено, що формою механізму контролю з боку неформальних лідерів над більшістю ув'язнених стає навіть *доступ до питної води*.

¹ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 66, 33.

² Там само.

³ Там само.

⁴ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 33, 14.

⁵ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 50, 28.

⁶ Там само.

⁷ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 17 to 24 May 2021*. Para 12, 7.

⁸ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 66, 33.

Так, у Тараклійській в'язниці (Молдова) керівництво зазначило, що існують проблеми з постачанням питної води, і що питну воду доводиться перевозити автоцистернами та зберігати у резервуарі. Однак з інформації, зібраної делегацією, випливало, що цим процесом керують, і за постачання води платять *керівники в'язничної ієрархії* (з «колективного фонду»), які, вочевидь, також контролюють доступ ув'язнених до питної води. Дійсно, багато ув'язнених, з якими спілкувалася делегація, скаржилися на нестачу питної води¹.

Відповідно, Комітетом було зроблено наголос, що подібний стан справ є *неприйнятним*: така базова річ, як питна вода, має надаватися ув'язненим адміністрацією в'язниці *безкоштовно*². Тому Комітет рекомендував владі Молдови вжити відповідних заходів у Тараклійській в'язниці, щоб гарантувати *регулярне безкоштовне* постачання питної води³.

«Бумеранг» кастової системи

Незважаючи на можливість або, краще сказати, *наявність* відносин взаємодії між агентами держави та неформальними ліверами, тотальна інституція як середовище *постійного конфлікту* дає про себе знати: більшість представників в'язничної адміністрації дотримуються позиції, що «ув'язнені можуть одночасно посміхатися тобі, але потім встромити ніж у твою спину»⁴.

Потрібно нагадати, що і за формою, і за змістом кастова система – це нелюдська система влади, яка час від часу «грає» проти представників вищої касты, адже той договір, що укладається між агентами держави та представниками найвищих каст, – це неписаний неформальний договір, якому притаманні як суперечливе тлумачення, так і порушення, та який, відповідно, не фіксує належним чином баланс влади.

Тому, як було підкреслено Комітетом, коли тюремна адміністрація хоче «неофіційно» покарати ув'язненого *вищої касты*, вона ініціює його переведення до камери/кімнати, де утримуються «недоторкани», що потім призводить до «звичайного» ланцюга подій: 1) відмова ув'язненого виконувати наказ адміністрації; 2) накладення дисциплінарного стягнення; 3) переведення до суворого режиму⁵.

Причому страх ув'язнених «втратити свій статус» через «недоторканих» є настільки великим, що ув'язненим *вищої касты* навіть не можна ділити один поверх з «недоторканими», оскільки це може понизити їхній неформальний статус під час наступного ув'язнення⁶.

Матеріально-фінансова основа симулякру в'язничної субкультури

Зовнішні символи симулякра в'язничної субкультури та неформальної ієрархії ув'язнених («принципи», «поняття», татування, процедури «прописки», гасла тощо) лише маскують справжню природу цього явища, яке спрямоване на організоване й перманентне вимагання представниками вищих каст матеріальних цінностей з ув'язнених, що відбувається за прямого сприяння адміністрації пенітенціарних установ, яка, в свою чергу, є кінцевим бенефіціаром такого нелегального розподілу матеріальних ресурсів.

На прикладі візитів Комітету можна продемонструвати ситуації, коли, з одного боку, делегації спостерігають широке поширення *символів* неформальної ієрархії ув'язнених (зокрема, восьмикутні зірки «злочинського світу» та оскалені вовки, також відомі як «оскали»), розміщені на дверях та стінах камер)⁷.

¹ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 68, 34.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Webb, G., Morris, D. (1978). *Prison Guards: The Culture and Perspective of an Occupation Group*. Houston: Coker Books.

⁵ CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*. Para 39, 20.

⁶ Там само.

⁷ CPT (2021). *Report on the visit to Georgia from 17 to 24 May*. Para 12, 7.

Проте, з іншого боку, природною сутністю та базовою характеристикою сучасної неформальної ієрархії є збирання (а точніше – вимагання) матеріальних цінностей (з ув'язнених, але частіше їхніх сімей) до незаконного фонду ув'язнених («*обицак*»)¹.

Причому саме за сприяння агентів держави, переслідуючи мету максимізації злочинних прибутків, неформальна ієрархія отримує «*право голосу*» при початковій «*класифікації*» та розміщенні в камерах новоприбулих ув'язнених, а також при прийнятті рішення, кому з ув'язнених дозволити працювати. Як наслідок, це допомагає неформальним лідерам постійно залучати «недосвідчених» ув'язнених до неформальної спільноти ув'язнених, пропонуючи «захист» та іншу «підтримку» в обмін на їхні гроші та лояльність. Такий «порядок» також означає, що неформальні лідери можуть вільно застосовувати залякування та «розумний» рівень насильства щодо тих, хто відмовлявся робити внески до незаконного колективного фонду («*общака*»), яким керує лідер неформальної ієрархії².

Потрібно наголосити, що подібний стан справ є характерним не лише для країн колишнього СРСР.

Так, Комітетом за результатами візитів до Словенії було ідентифіковано, що випадки насильства серед ув'язнених майже виключно пов'язані з існуванням *чорного ринку* заборонених речовин, ліків, що відпускаються за рецептом (зокрема, препаратів замісної терапії) та мобільних телефонів, і, як наслідок, боргами деяких ув'язнених³. *Торгівля забороненими предметами* зросла у зв'язку з розміщенням у закладі небезпечного ув'язненого, який намагався домінувати над іншими ув'язненими та який був причетним до торгівлі забороненими предметами⁴.

Рекомендації Комітету щодо симулякра в'язничної субкультури

Говорячи про шляхи вирішення проблеми, потрібно, гадаємо, навести, приклад, з доповіді Комітету за результатами візиту до Молдови у 2018 році: «У делегації склалося враження, що директор Сорокської в'язниці *намагається посунути неформальні структури влади ув'язнених* і забезпечити альтернативи для тих, хто не бажає бути пов'язаним з кримінальною субкультурою (яких, за словами різних співрозмовників, постійно зростає). Однак навряд чи ці зусилля принесуть значні результати, доки ключові завдання управління в'язницею будуть «*аутсорсинговими*» для ув'язнених, які таким чином ставляться у вищу позицію над іншими ув'язненими та фактично відповідають за контроль над життям у в'язниці⁵.

Навпаки, *відсутність проактивної позиції* у керівництва в'язниці сприяє атмосфері, в якій представники *вищих каст*, які застосовують жорстоке поводження до інших ув'язненими, можуть швидко повірити – і з дуже вагомими підставами – що вони можуть робити це безкарно⁶.

Тому Комітет наголошує, що викорінення явища насильства серед ув'язнених вимагає *багатостороннього підходу*, що включає посилений постійний моніторинг поведінки ув'язнених (включно з виявленням потенційних кривдників та жертв), з особливим акцентом на ситуації в камерах у вечірній (нічний) час (наприклад, шляхом більш частих і нерегулярних відвідувань персоналом), належне повідомлення про ймовірні та підтверджені випадки залякування або насильства серед ув'язнених, ретельне розслідування всіх інцидентів та застосування відповідних санкцій, а також розробка ефективних заходів зі зменшення насильства. Керівництво та персонал установ повинні приділяти підвищену увагу оцінці ризиків та потреб, класифікації та розподілу

¹ CPT (2021). *Report on the visit to Georgia from 17 to 24 May*. Para 12, 7.

² CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 49, 28.

³ CPT (2017). *Report on the visit to Slovenia from 28 March to 4 April*. Para 37, 20.

⁴ Там само.

⁵ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 24, 10.

⁶ CPT (2004). *Report on the visit to Cyprus from 8 to 17 December*. Para 61, 27.

окремих ув'язнених з метою забезпечення того, щоб ув'язнені не піддавалися впливу інших ув'язнених, які можуть завдати їм шкоди¹.

Адміністрація пенітенціарних установ має діяти *на випередження*, щоб запобігти насильству з боку ув'язнених щодо інших ув'язнених². Має важливе значення ретельна перевірка адміністрацією в'язниці всієї інформації щодо насильства серед ув'язнених (незалежно від того, чи має ця інформація форму офіційної скарги)³.

Комітетом сформульовано низку рекомендацій, що для вирішення проблеми неформальної ієрархії терміново потрібен *цілісний підхід*, бажано у формі *цілеспрямованої стратегії*, включаючи: 1) запровадження комплексної оцінки ризиків і потреб; 2) створення окремих підрозділів/секторів для ув'язнених, які не бажають (або більше не бажають) бути залученими до неформальної ієрархії, пропонуючи адекватні (або навіть кращі) умови та режими, які винагороджують просоціальну та кооперативну поведінку; 3) відокремлення неформальних лідерів; 4) сприяння діяльності, яка відхиляє класифікацію ув'язнених за кастами; 5) розвиток можливостей для роботи та освіти; 6) подальше посилення індивідуального планування вироків⁴.

Необхідно також покращувати належну реєстрацію, звітування та ретельне розслідування ймовірних випадків насильства та залякування серед ув'язнених та, у відповідних випадках, ухвалювати відповідні санкції чи інші заходи⁵.

Викорінення явища насильства та залякування серед ув'язнених вимагає, щоб в'язничний персонал був уважним до ознак напруження у середовищі ув'язнених, а також був рішучим й належним чином навченим втрутитися за необхідності⁶. Питання протидії насильству серед ув'язнених має бути включено до програм початкової та поточної підготовки персоналу всіх рівнів⁷. Крім того, вирішення проблем, пов'язаних із насильством серед ув'язнених, вимагає результативного впровадження системи індивідуальної оцінки ризиків та потреб ув'язнених⁸.

В контексті тези про неписаний договір між агентами держави та представниками вищих каст неформальної в'язничної ієрархії, Комітетом сформульовано підхід, що *просте переведення* неформальних лідерів до інших в'язниць з подальшим розміщенням в окремому відділенні є *частково ефективним* та *«не ламає хребта неофіційної ієрархії та її глибокого впливу»*⁹. Тому, насамперед, мають бути припинені практики делегування повноважень неформальним лідерам ув'язнених та їх використання для підтримки порядку та безпеки серед ув'язнених. Усі неформальні лідери та їхнє близьке оточення повинні бути позбавлені привілеїв, якими не користуються інші ув'язнені (у тому числі щодо матеріальних умов); у цьому контексті можна розглянути питання про відокремлення неформальних лідерів та їх близького оточення від решти в'язничного населення, проте на основі *індивідуальної оцінки ризиків та потреб*¹⁰.

Щодо осіб, які є традиційною субкультурою мішенню для неформальної в'язничної ієрархії, де така мішень, в свою чергу, найкраще слугує цілям підтримання *симулякра в'язничної субкультури* на відповідному рівні (осіб, які вчинили сексуальні злочини, LGBTQI+ та осіб з обмеженими можливостями до навчання), то новоприбулі особи зазначеної категорії не завжди відокремлюються від основного контингенту ув'язнених. Таким чином, вони піддаються особливо високому ризику

¹ CPT (2018). *Report on the visit to Hungary from 20 to 29 November*. Para 48, 26.

² CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 52, 29.

³ CPT (2004). *Report on the visit to Cyprus from 8 to 17 December*. Para 61, 27.

⁴ CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*. Para 51, 25.

⁵ Там само.

⁶ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 52, 29.

⁷ CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*. Para 25, 11.

⁸ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 52, 29.

⁹ CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*. Para 41, 21.

¹⁰ CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*. Para 53, 29.

насильства з боку інших ув'язнених. Запобігання таким актам має бути одним із пріоритетів у боротьбі з насильством серед ув'язнених. Рішенням може бути відокремлення таких осіб від решти ув'язнених¹.

Крім того, Комітет рекомендує керівництву національних пенітенціарних систем переглянути політику запобігання насильству серед ув'язнених, щоб запровадити заходи для більш адекватного та точного фіксування, реагування, розслідування та впровадження заходів для запобігання насильству. Це має включати ухвалення комплексної політики протидії булінгу та систематичну оцінку ризиків щодо розподілу та розміщення ув'язнених. Це також має включати навчання персоналу вживати заходи на випередження для виявлення ознак будь-якого ризику насильства серед ув'язнених, а також регулярний моніторинг камер відеоспостереження та забезпечення їх справного обслуговування².

References:

1. Clemmer, D. (1940). *The Prison Community*. New York.
2. Council of Europe (2023). *32nd General Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*. Strasbourg.
3. CPT (1992). *Report on the visit to Cyprus carried out by the from 2 to 9 November*.
4. CPT (2004). *Report on the visit to Cyprus from 8 to 17 December*.
5. CPT (2017). *Report on the visit to Cyprus from 2 to 9 February*.
6. CPT (2017). *Report on the visit to Slovenia from 28 March to 4 April*.
7. CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 10 to 21 September*.
8. CPT (2018). *Report on the visit to Georgia from 17 to 24 May*.
9. CPT (2018). *Report on the visit to Hungary from 20 to 29 November*.
10. CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*.
11. CPT (2018). *Report on the visit to Moldova from 5 to 11 June*.
12. CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*.
13. CPT (2021). *Report on the ad hoc visit to Georgia from 17 to 24 May*.
14. CPT (2021). *Report on the periodic visit to Lithuania from 10 to 20 December*.
15. CPT (2021). *Report on the periodic visit to the United Kingdom from 8 to 21 June*.
16. CPT (2021). *Report on the visit to Georgia from 17 to 24 May*.
17. Dubber, M. (2004). 'Criminal Justice Process and War on Crime'. In: Sumner, C. (ed.) *The Blackwell Companions to Sociology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
18. European Court of Human Rights (2007). *Dickson v. the United Kingdom* № 44362/04 <<https://vlex.co.uk/vid/dickson-v-united-kingdom-849725226>> (2023, March, 04).
19. European Court of Human Rights (2008). *Rodić and Others v. Bosnia and Herzegovina* № 22893/05 <<https://www.cilvektiesibugids.lv/en/case-law/rodic-and-others-v-bosnia-and-herzegovina>> (2023, March, 12).
20. European Court of Human Rights (2009). *Alexandru Marius Radu v. Romania* № 34022/05 <https://www.stradalex.com/nl/sl_src_publ_jur_int/document/echr_77248-12> (2023, March, 12).
21. European Court of Human Rights (2012). *James, Wells and Lee v. the United Kingdom* № 25119/09, 57715/09, 57877/09 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display": \[2\], "itemid": \["002-6440"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, March, 12).
22. European Court of Human Rights (2013). *D.F. v. Latvia*, № 11160/07 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display": \[2\], "itemid": \["002-8932"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, March, 12).
23. European Court of Human Rights (2016). *Mastromatteo v. Italy* № 10511/10 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid": \["001-60707"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{)> (2023, March, 04).
24. European Court of Human Rights (2016). *Murray v. the Netherlands* № 10511/10 <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"display": %5B2%5D, "itemid": %5B"002-9358"%5D%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)> (2023, March, 26).
25. Foucault M. (1999). *Nadzirat i nakazyvat* [Supervise and punish]. Moscow. [in Russian].

¹ CPT (2020). *Report on the visit to Moldova from 28 January to 7 February*. Para 55, 29.

² CPT (2017). *Report on the visit to Cyprus from 2 to 9 February*. Para 78, 42.

26. Fromm, E. (1999). *Anatomiya chelovecheskoy destruktivnosti* [Anatomy of human destructiveness]. Minsk. [in Russian].
27. Goffman, E. (1961). *Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Anchor Books, Doubleday & Company, Inc.
28. Goffman, E. (1981). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. London: Pelican Books.
29. Griffiths, C., Verdun-Jones, S. (1989). *Canadian Criminal Justice*. Toronto-Vancouver.
30. Schneider, G. (1994). *Kriminologiya* [Criminology]. Moscow: Progress-Univers. [in Russian].
31. Shalamov, V. (1985). *Voskresheniye listvennitsy* [Resurrection of larch]. Moscow. [in Russian].
32. Sutherland, E., Cressey, D. (1970). *Criminology*. J.B. Lippincott Company, P.: Toronto-New-York-Philadelphia.
33. Webb, G., Morris, D. (1978). *Prison Guards: The Culture and Perspective of an Occupation Group*. Houston: Coker Books.
34. Yagunov, D. V. (2023). «Homo Disciplinatus» yak ob'ekt polityky sotsialnoho kontrolyu (do pytannya pro symulyakryzatsiyu natsionalnoyi polityky zapobihannya kativanniam u XXI stolitti). ["Homo Disciplinatus" as an object of the policy of social control (to the question of the simulacraization of the national policy of prevention of torture in the 21st century)]. *Politychne zhyttya* [Political life], 1, 28-37. [in Ukrainian].
35. Zer, G. (2004). *Zmina obyektyva: novyy pohlyad na zlochyn ta pravosuddya* [Changing Lenses: A New Look at Crime and Justice]. Kyiv: Pulsary. [in Ukrainian].

INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.2.3

Stanislav But, PhD in Political Science

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6713-5837>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE INFLUENCE OF HISTORICAL-CIVILIZATIONAL AND GEOGRAPHICAL FACTORS ON THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF KOREA

The article examines the influence of a number of historical, civilizational, and geographical factors on the peculiarities of the implementation of the Republic of Korea's foreign policy. A significant role is given to highlighting the projection of historical problems of cultural heritage, toponyms, belonging of territories, and the desire to receive compensation for historical humiliations on the current state of South Korea's relations with the neighboring countries – the People's Republic of China and Japan. Currently, the growth of nationalism in South Korea is a significant driver which has remarkably increased due to significant economic success. Seoul reacts extremely sharply to any situation affecting the historical dimension of relations with Beijing and Tokyo, which can even spill over into economic conflicts. The author emphasizes the decisive role of the historical moment of demarcation of the Korean Peninsula during the Cold War in the implementation of the current directions of Seoul's foreign policy regarding relations with the USA, North Korea and positioning in the global arms market. Attention is paid to the study of the influence of geographical position in combination with security and economic factors on the peculiarities of South Korea's international behavior in the context of the intensifying rivalry between the United States and China in the East Asian region. The one of key points is the geographical location within the "First Islands Chain" that forces Seoul to implement the "balancing strategy" in terms of the influence of the two most powerful geopolitical actors. In addition, the author analyzes the influence of Confucian principles in the form of building a harmonious international environment and solving the problem of "raising a face" in the eyes of the world community on Seoul's foreign policy initiatives.

Keywords: foreign policy of the Republic of Korea, geographical location of South Korea, historical problems, Confucianism, historical and civilizational factors, rivalry between the United States and China, relations between the Republic of Korea and Japan, relations between the Republic of Korea and China.

Introduction. The development and implementation of the foreign policy of any country is carried out under the influence of many factors and within that framework a specific political leadership implements certain steps to ensure national interests, using the approach based on its own vision of tools for their achievement and priority of foreign policy's goals. Among the factors that permanently influence on the foreign policy course, regardless of the ruling elite, it should be mentioned geographical determinants, features of historical and cultural-civilizational development. Moreover, these factors are quite often closely

interlaced with each other and meanwhile with other determinants. As a result this ultimately produces unique effects on the international positioning of a specific state. From this point of view, one of the interesting case studies is the Republic of Korea (ROK).

The purpose of research is to analyze the influence of historical, civilizational and geographical factors on the foreign policy of the Republic of Korea.

Analysis of the latest publications. Noticeably, the problems of the Korean Peninsula and the foreign policy of South Korea (SK) are permanently in the focus of scientific discussion by both domestic and foreign researchers. In particular, it could be noted the works of Ukrainian scientists study various international problems of the Korean Peninsula and, less often, the peculiarities of Seoul's foreign policy: Rubel V.A. (the problem of belonging to the Liancourt Islands), Kang Den Sik (inter-Korean dialogue), Pogorelova I.S. (peculiarities of the US policy regarding the Korean Peninsula), Lossovsky I.E., Golovan O.O. (the issue of the nuclear program of the Democratic People's Republic of Korea (DPRK), L. Matlai (pragmatism in the foreign policy of the ROK). Obviously, the spectrum of problems investigating by foreign analysts is wider. A characteristic point is a detailed analysis of the actual features of South Korean foreign policy. In particular, Nilsson-Wright J. and Yu Jie study the policy of the ROK in the context of the balance between the influence of the PRC and the USA, Botto K. analyzes Seoul's "New South Policy" towards the countries of Southeast Asia and India. The situation described above dictates the need to promote domestic research related to the foreign policy of SK.

Main results of the research. The historical legacy causes a significant number of problems in the Republic of Korea's relations with neighboring countries, which from time to time appear on Seoul's foreign policy agenda. A characteristic phenomenon is that quite often aggravation in relations with neighboring countries, which arise under various pretexts, in reality have their origins in issues of many years ago.

The diplomatic conflict between the Republic of Korea and the People's Republic of China (PRC) over the right to be the first in the production of sauerkraut – kimchi, a dish that is considered one of the labels of Korean gastronomy. The conflict erupted in 2020 when Beijing received international certification for a dish of spicy pickled vegetables – pao cai, which is traditionally made in Sichuan province¹.

This situation became an illustration of the growing level of nationalism in both countries in relation to each other, which is caused by the common history and the specifics of the economic development of the sides. On the one hand, the "battle for kimchi" showed China's desire for cultural superiority over Korea, based on Korea's long period of vassalage to the Celestial Empire. On the other hand, the historical position of the vassal began to radically differ from the reality of the peculiarities of economic development in the second half of the 20th century, when SK was ahead of the former suzerain in terms of the level of technical development and the social-economical conditions of the population. This led to the formation in the collective consciousness of South Koreans even a somewhat contemptuous attitude toward the PRC, especially regarding the fact that in the 1990s Chinese guest workers came to the ROK to earn money while China was seen mostly as a market for Korean products².

In addition, this was simultaneously combined with the rooting in the public consciousness of SK a negative view of Beijing, given the participation of 1 million Chinese volunteers on the side of the DPRK during the Korean War and the support of the totalitarian regime there up to this day.

It should also be noted that the economic success of the ROK has significantly strengthened nationalistic sentiments among the population and the establishment, which increasingly harshly perceives any attempts, including by China, to interpret history.

¹ BBC News Україна (2021). *Битва за кімчі та п'ять інших суперечок навколо їжі* <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-55616020>>. (2023, February, 12).

² Ланьков, А. (2021). *Война за кимчи. Как история и национализм сталкивают Китай и Южную Корею. Московский центр Карнеги* <<https://carnegiemoscow.org/commentary/84599>>. (2023, February, 12).

It should also be underlined that the economic success of the ROK has significantly strengthened nationalistic sentiments among the population and the establishment. Therefore Seoul harshly perceives any attempts, including by China, to interpret history.

The next vivid example is the negative legacy of historical relations with another neighbor – Japan. Interestingly, that previously mentioned period of vassalage in relation to the Celestial Empire ended thanks precisely to the militaristic activity of the Land of the Rising Sun in the second half of the 19th century. Moreover, this point became an impetus for the national self-identification of Koreans in relation to Chinese influence.

Nevertheless, the period of Japanese occupation of the Korean Peninsula (1910-1945) is considered an incomparably negative moment in history than relations with imperial China, because it was accompanied by socio-economic exploitation and national-cultural humiliation of the Korean people. Insults and crimes committed by the Japanese remain a determining factor in the conflict potential of bilateral relations.

A key sticking point is the widespread perception among South Koreans that Japanese officials are trying to reduce the level of Tokyo's crimes during the occupation, and the lack of a real apology from the Japanese side. A special place is played by the problem of "comfort women", that concerns Korean women who were forced to provide sexual services to Japanese soldiers during the years of occupation. Notably, after several decades of discussions, an agreement was reached between the sides in 2015, according to what Tokyo pledged to pay approximately \$8.3 million to the South Korean fund for victims of sexual slavery¹.

However, actually, this problem has not disappeared from the agenda. The reason is the already mentioned factor of the growth of nationalism in the ROK. A trigger for the aggravation of relations was the resolution of the Supreme Court of South Korea in 2018 that Japanese firms must compensate South Koreans for forced labor during the Japanese occupation which de facto offset the agreement of 2015². The legal conflict spilled over into the economic sphere, where Japan responded by imposing restrictions on the export of extremely important materials needed for the production of electronic chips. In the future, the sides managed to exclude each other from the so-called "white lists" of partners, which give the ability to freely buy high-tech products, used mutual boycott of goods and even nationalization of enterprises. What's more, the conflict even threatened the Intelligence Sharing Agreement, prompting the US to intervene into the controversy³.

Thus, the historical heritage remains an important determinant of relations between the ROK and Japan. Moreover, this largely determines the fact that, despite each side has a military alliance with the United States, as well as common security threats from the PRC and North Korea, are members of the broad format of the "collective West", the trilateral format of the military alliance has not been established. At the same time, relations with Washington play the role of a mitigating factor in Korean-Japanese controversies.

Another example of contradictions based on the period of Japanese occupation concerns the name of the water area that washes the eastern coast of the Korean Peninsula and is surrounded on the other sides by the Japanese islands, Sakhalin Island. All countries of the world call the water area the "Sea of Japan",

¹ BBC News Україна (2015). *Японія вибачилась перед Південною Кореєю через "жінок для втіхи"* <https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/12/151228_japan_south_korea_comfort_women_she>. (2023, February, 12).

² Голубов, О. (2019). Попри конфлікт, Токіо і Сеул погодилися підтримувати діалог. *Deutsche Welle Україна*. <<https://www.dw.com/uk/попри-конфлікт-токіо-і-сеул-погодилися-підтримувати-діалог/a-50966422>>. (2023, February, 12).

³ Manyin, M.E. (2022). U.S.-South Korea Relations / Mark E. Manyin, Caitlin Campbell, Emma Chanlett-Avery, Mary Beth D. Nikitin, Brock R. Williams. *Congressional Research Service* <<https://sgp.fas.org/crs/row/R41481.pdf>>. (2023, February, 12).

but both Korea names it – the “East Sea”¹. The explanation that the world uses the Japanese version is that Tokyo managed to gain international recognition due to the geographical limitation of the oceans and seas, which was implemented by the League of Nations in 1928².

Moreover, there is a territorial dispute between the sides over the Liancourt Islands (the western version of the name), which Tokyo declared its territory in 1905, but amid postwar restrictions on Japan, Seoul declared sovereignty over the islands in 1952³. Such step even led to force actions between the sides in the following years in the form of damaging Japanese ships and detaining fishermen. The issue remains unresolved and has provoked occasional aggravation between the sides at the level of diplomatic protests over demarches, such as the depiction of islands next to the Korean peninsula on dessert at the meeting between the South Korean President Moon Jae-in with the North Korean leader Kim Jong-un in 2018 or the inclusion of the Liankur Islands to the status of “disputed territories” in the “White Paper” of Japan in 2021⁴⁵.

However, it should be emphasized that a significant role in a motivation of the Japanese aggression, as well as in a number of other historical examples, was played by the uniqueness of the transitional – from the continental to the island part of East Asia – geographical position of the Korean Peninsula, which was considered, for example, by the Japanese as a springboard for advancing on Manchuria and Northeast China. The factor of geographical position significantly influenced the formation of the geopolitical worldview of the South Korean establishment in the aspect of a need to create and implement an effective “survival strategy” under the conditions of the geopolitical environment determined by an influence more powerful actors.

The geographical position of the connecting link between the main Far Eastern massif of land and sea water areas in the 20th century was again manifested in the conditions of geopolitical and ideological confrontation between the USA, the leader of the democratic camp and representative of the “sea power” countries, and the USSR – the leader of the socialist camp and a “land power” type state. The projection of the confrontation of these two powers manifested itself in the appearance of two on the peninsula – the ROK and the DPRK, based on opposite political and economic principles. Currently, this is shaped in an extremely important vector of Seoul’s foreign policy – relations with Pyongyang, where the issue of the DPRK’s nuclear missile program and the problem of unifying the Korean people are on the agenda.

The North Korean vector caused, for example, the announcement and implementation of initiatives aimed at reducing tension on the peninsula through diplomatic means such as holding inter-Korean summits, participation in the Six-Party Mechanism for the Regulation of North Korea’s Nuclear Program, which includes the USA, the PRC, Japan and the Russian Federation.

In this context, the Sunshine Policy that was in effect in 1998-2007 deserves attention. As part of this initiative, the DPRK received a variety of humanitarian aid, tourist tours from the ROK to the Kamsangan Mountains were organized, and the Kaesong Industrial Region was established where South Korean companies employed tens of thousands of northerners. It is clear that this created foreign currency flows to Pyongyang which were used to continue nuclear missile build-up, leading to Seoul’s frustration and curtailment of the initiative.

¹ Офіційний сайт Посольства Японії в Україні (2017). *Питання назви «Японське море»* <https://www.ua.emb-japan.go.jp/itprtop_uk/00_000843.html>. (2023, February, 12).

² Рубель, В.А.(2009). Територіальна приналежність архіпелагу Токто: корейський погляд на проблему. *Східний світ*, 1, 63-71.

³ Ibid.

⁴ Reuters (2018). *Unjust dessert? Japan demands Koreans wipe map off summit dinner mousse* <<https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-japan-dessert/unjust-dessert-japan-demands-koreans-wipe-map-off-summit-dinner-mousse-idUSKBN1HW0J2>> (2023, March, 25).

⁵ Укрінформ (2023). *Сеул висловив протест Токіо з приводу зазіхань на острови Токто* <<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3279855-seul-visloviv-protest-tokio-z-privodu-zazihan-na-ostrovi-tokto.html>>. (2023, February, 12).

However, in addition to diplomatic initiatives, the threat from Pyongyang means that the military alliance with the United States is an indispensable point of Seoul's foreign policy strategy, especially taking into account the strengthening of the "Chinese factor". Seoul continues to actively support military cooperation with Washington, which is realized in the coordination of interstate military dialogue in various aspects, the holding of joint military exercises and the purchase of American weapons.

At the same time, security challenges cause Seoul to systematically take care of defense capability issues and as a result the ROK is among the top 10 world countries in terms of military expenditures¹. Moreover, such appropriations require additional revenues. Thus, an interesting consequence of this point was that SK is also among the top 10 world arms exporters according to Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) estimates². The logic is lying in the point that in the context of the military modernization the export of weapons is an important source of finance for the implementation of this task, including a contribution to the continuation of the technological improvement of weapons.

However, the mentioned problems are the object of interest not only of the South Korean leadership, but also as a tool in the game of the most powerful global actors – the USA and China. Nevertheless, the logic of the geopolitical dichotomy of confrontation between "land and sea" powers can also be seen in their rivalry, where the role of a continental power that seeks to prevent the blocking of its potential in the coastal sea area, on which the USA is actively concentrating its efforts, is already played by China.

The territory of the ROK is adjacent from the mainland to the "First Islands Chain" (Japan, Taiwan, the Philippines, the island of Borneo, the Strait of Malacca) – the front line of the military and strategic containment of China's ambitions from the American side. The PRC is purposefully building up its naval and air forces in order to weaken Washington's operational military capabilities, which consist in maintaining military infrastructure in this area. Moreover, the value of control over the East Asian region is increasing for both superpowers, given the fact that economic powers of a global nature are located in it. In this context, the importance of the position of the Korean Peninsula increases even more.

Concerning the problem of the unification of the Korean people, none of the superpowers is interested in this, because it leads to the possible emergence of a new geopolitical player in the form of a united Korea. Moreover, it will lead to the loss of many points of influence on the situation on the Korean Peninsula, which Beijing and Washington use to strengthen their positions in the regional situation. It should be taken into account that Beijing is a "lifeline" from an economic point of view for the North Korean regime and, accordingly, has the greatest opportunities to influence on Pyongyang's policy. This allows China to use North Korea's "nuclear-missile blackmail" to create additional problems for the US and its regional allies in East Asia. Beijing's current approach to the DPRK's nuclear missile program is based on an emphasizing of the preservation of the status quo, i.e. the situation when the North's nuclear capabilities nullify Seoul's advantage in conventional weapons³.

Meanwhile, Washington is using this threat to increase its value for both South Korea and Japan, and to argue for the deployment of additional military infrastructure in the region in the form of the Terminal High Altitude Area Defense (THAAD) missile defense battery⁴. However, despite official declarations, the primary goal is to create additional military leverage to contain China near its borders. From this point

¹ Manyin, M.E. and others (2022). U.S.-South Korea Relations. Williams. *Congressional Research Service*. <<https://sgp.fas.org/crs/row/R41481.pdf>>. (2023, February, 12).

² Wezeman, P.D., Kuimova, A., Wezeman, S.T. (2022). Trends in International Arms Transfers, 2021. SIPRI Fact Sheet. *SIPRI*. <https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-03/fs_2203_at_2021.pdf>. (2023, February, 12).

³ Гриценко, А. (2022). З прицілом на Японію та США. Чим небезпечне відновлення ядерних випробувань у Північній Кореї. *Focus.ua* <<https://focus.ua/uk/opinions/516729-chem-opasno-vozobnovlenie-yadernyh-ispytaniy-v-severnoy-koree>>. (2023, February, 12).

⁴ Лівий берег (2017). У Південній Кореї запрацювала американська система ПРО <https://lb.ua/world/2017/05/02/365349_yuzhnoy_koree_zarabotala.html>. (2023, February, 12).

of view, once again, the geographical position of the ROK plays a role, but in terms of military strategy, namely its proximity to the capital of China – Beijing. Accordingly, the placement of the American anti-missile system allows to significantly influence the strategically important region of the PRC. Continuing the military logic, it should be added that SK represents a significant value for the United States in view as the location of the deployment of a fairly large American contingent of 28,500¹, and at the same time it is the only opportunity for Washington to deploy its troops on the continental part of East Asia. The Chinese leadership, in turn, managed to put economic pressure on the ROK, which had a significant effect in the form of the refusal of the Korean leadership to place additional batteries of the THAAD system. This is explained by the high level of dependence on economic cooperation with China, which is the largest trading partner for Seoul.

The above-mentioned points outline some frameworks of the “survival strategy” of the ROK in the conditions of the influence and growing confrontation of geopolitical heavyweights, the essence of which is balancing between their interests: Seoul avoids critics on China in matters that do not affect directly SK – human rights violations, Taiwan, territorial disputes in the South China Sea². Also, Seoul did not join the anti-Chinese QUAD format, also in order do not irritate Beijing. While, the strengthening of cooperation with the USA, including in the military sphere, continues, but without special emphasis, because do not provoke a reaction from Beijing.

It is interesting that this kind of balancing strategy corresponds to the principles of Confucian ethics, where a significant role is given to the search for stability and harmony and the active use of the principle of consensus – the principles of social behavior that are deeply rooted in Korean society.

Moreover, the historical logic of survival in the form of balancing show itself in the delineation of new priorities in foreign policy. Thus, during the presidency of Moon Jae-in in 2017, a new vector for realizing Seoul’s foreign interests was officially announced – the “New Southern Policy” (NSP), the essence of which is to deepen economic, political, socio-cultural cooperation with the ASEAN countries and India to the level of relations with the four great powers – the USA, China, Japan and Russia³. But it is quite obvious that the strategic intention of the NSP is to find factors of economic and strategic leverage in conditions of increasing uncertainty due to the growth of competition between the largest economic partner and the military-political ally of the ROK.

In addition to the trend of searching for harmonious ways of development, Confucian ethics shows itself in the high value in East Asian culture of the role of preserving the person’s face in the eyes of the surrounding society. Nevertheless, this value is actively projected on the conceptual and practical dimension of the foreign policy of SK. The problem of the need to “save face” is appeared in the dissonance of the ROK international positioning, where the concept of “middle power” plays a leading role. It should be noted that this term is quite flexible in use, which allows the leadership of South Korea to maneuver in terms of international positioning. This is due to the fact that the ROK is one of the world’s powerful economies, but its political weight remains small.

The problem of an insignificant political status arises from the already mentioned factor of cross-influence of the military-strategic alliance with the USA and the economic dependence and neighborhood with China. In order to raise “your face” in the eyes of the world community, during the presidency

¹ Manyin, M.E. and others (2022). U.S.-South Korea Relations. Williams. *Congressional Research Service*. <<https://sgp.fas.org/crs/row/R41481.pdf>>. (2023, February, 12).

² Nilsson-Wright, J., Yu Jie. (2022). South Korean foreign policy innovation amid Sino-US rivalry. *Chatham House* <<https://www.chathamhouse.org/2021/07/south-korean-foreign-policy-innovation-amid-sino-us-rivalry>>. (2023, February, 12).

³ Botto, K. (2021). South Korea Beyond Northeast Asia: How Seoul Is Deepening Ties With India and ASEAN. *Carnegie Endowment for International Peace* <<https://carnegieendowment.org/2021/10/19/south-korea-beyond-northeast-asia-how-seoul-is-deepening-ties-with-india-and-asean-pub-85572>>. (2023, February, 12).

of Lee Myung-bak, the concept of “Global Korea” was put forward, the purpose of which, according to researchers, is to translate Korea’s economic clout into political¹. The South Korean leadership sought to realize this intention by activating a number of activities that would have a global scale: G20, participation in UN peacekeeping operations, providing foreign development aid, promoting the model of “Green Growth”. However, at the same time, the strengthening of relations with the great powers remained among the priorities. As a result, the outlined combination of activities became the basis for the “New Asia Initiative”, within the framework of which the ROK positioned its role as a bridge that connects world powers and Asian countries.

However, it cannot be ignored that Seoul’s current international economic positions and state development were a key historical turning point due the cooperation with the USA and entering the democratic camp, and at the same time the influence of Confucianism. It must be taken into consideration that Seoul received various types of support from the US² in the context of the so-called confrontation of “two showcases”, the essence of which is the desire of the democratic and socialist camps to demonstrate the success of their socio-economic models, especially in the context of divided nations, especially, on the examples of the Korean and German peoples. Along with this, one of the important roles was played by the factor of influence of the virtues of the Chinese Confucian traditions – conscientious performance of duties, striving for perfectionism and the Confucian vision that a person who is unsuccessful in social and economic terms does not have a blessing from above, which is strongly reflected in the current economic activity of Korean citizens. Of course, these moments were reflected in the role of human capital, which apparently became one of the main resources of the Korean economic miracle, considering the fact that the ROK is extremely poor in natural resources. However, the geographical factor of resource poverty determined that the Korean economy is oriented towards manufacturing and high-tech industries, the products of which are exported and at the same time are characterized by high quality.

However, the problem of dependence on the import of raw materials, especially oil and gas, leaves its mark on some aspects of the SK foreign policy. It should be taken into account that Seoul is too dependent, first of all, on supplies from the Middle East region³. Accordingly, the problem of diversification of suppliers arises, in the context of which imports also come from the USA, Kazakhstan and Russia. At the same time, the Russian energetic resources account for about 9 percent of all South Korea’s fossil fuels import⁴.

Of course, the factor of entering the broad format of the collective West influenced the fact that the ROK joined the sanctions against the Kremlin against the background of full-scale war against Ukraine, in particular, in the sphere of banking operations and investments. However, the problem of ensuring energy security caused Seoul, along with Tokyo, despite supporting the sanctions, continues to purchase Russian energy resources. The explanation of the South Korean side is that despite alternative partners in the form of Saudi Arabia, the USA and Qatar, these countries cannot quickly increase supplies to close the gap in Russian imports. In addition, it should be taken into account that in 2022 the economy felt the negative impact of rising electricity prices and inflation, which pushes South Korean companies to continue cooperating with the Kremlin⁵.

¹ John, J.V. (2015). Globalization, National Identity and Foreign Policy: Understanding “Global Korea”. *The Copenhagen Journal of Asian Studies*, 33 (2), 38-57.

² Zholud, O. (2017). Korea: Causes of the Tremendous Growth. *Vox Ukraine*

<<https://voxukraine.org/en/korea-causes-of-the-tremendous-growth/>>. (2023, February, 12).

³ Official website of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea (2023). *Energy*

<https://www.mofa.go.kr/eng/wpge/m_5657/contents.do>. (2023, February, 12).

⁴ Stangarone, T. (2022). How South Korea Can Wean Itself off Russian Fossil Fuels. *The Diplomat*

<<https://thediplomat.com/2022/04/how-south-korea-can-wean-itself-off-russian-fossil-fuels/>>. (2023, February, 12).

⁵ Бутирська, Н. (2023). Як російський фактор впливає на постачання зброї Україні. *Дзеркало тижня*

<<https://zn.ua/ukr/international/jak-rosijskij-faktor-vplivaje-na-postachannja-zbroji-ukrajini.html>>.

(2023, February, 12).

Moreover, Seoul continues to refuse to supply lethal weapons to Ukraine. And only under the pressure of the growing value of cooperation with Washington, Seoul agreed to the US artillery shells in order to send them to Ukraine¹. In such position plays role that Seoul believes that Moscow remains an important player in the North Korean problem. Another important factor is the position of Beijing, whose experts warned of negative consequences for the SK in the event of a significant shift towards Washington's initiatives². Nevertheless, along with the challenges, Russia's war against Ukraine can become a favorable moment for Seoul to realize the goal of increasing its status in the eyes of the international community.

Conclusions. The role of the historical component is determined largely by the geographical location what means the influence of the neighborhood with certain countries. For the ROK, an important role is played by the historical heritage in relations with the PRC and Japan, which is marked by the predominance of negative moments and images from Seoul. Currently, the growth of nationalism in SK is a significant driver which has remarkably increased due to significant economic success. In practice, Seoul reacts extremely sharply to any situation affecting the historical dimension of relations with Beijing and Tokyo, which can even spill over into economic conflicts. The most striking point is the issue of "comfort women" in Korean-Japanese relations, which has led to a trade war between the sides.

The historical moment of the division of the Korean Peninsula became the starting point for the establishment and development of the modern Republic of Korea. Now this point continues to determine not only the SK's role in the global economy, but also the existence of a military alliance with the United States, which shows a tendency to strengthen in view, firstly, of the threat from Pyongyang, and the actual problem of relations with the DPRK, which appears itself in the implementation of initiatives for a diplomatic settlement, for example, the Sunshine Policy, and meanwhile building up the military potential of the ROK, the result of which was the transformation of Seoul into one of the world's largest arms exporters.

The geographical factor in the form of dependence on the supply of energy resources continues to determine foreign policy, in particular, this has currently influenced the refusal of Seoul to provide Ukraine with lethal weapons and the continuation of purchasing Russian hydrocarbons, despite the official accession to sanctions against the Kremlin.

Nevertheless, along with the ideological moment of joining the collective West, the transitional geographical position of the ROK at the junction of the Eurasian massif and at the same time the neighborhood with the continental power of the PRC, which seeks to avoid "blocking from the sea" by the naval power of the United States in the "first islands chain", lead to a situation when Seoul has to implement "balancing strategy" between the influence of more powerful geopolitical players, whose interest in strengthening influence on the South is growing more and more. In practice, this shows itself in the fact that, despite increasing cooperation with the USA, Seoul avoids sharp attacks on Beijing, for example, in matters of claims to Taiwan or the waters of the South China Sea.

At the same time, the ROK experienced a significant historical and civilizational influence from the Celestial Empire, in particular, in the form of the spread of Confucian values, which deeply penetrated the political culture. This concerns the principles of seeking harmony and the desire to "save face", which has shown in the Republic of Korea's desire to balance the influence of the US and the PRC through the implementation of the "Global Korea" and NPP initiatives, which aim to strengthen the international positioning of SK as a "middle power".

¹ Gordon, M.R., Gordon, L. (2022). South Korea to Sell Arms to U.S. for Ukrainian Forces Fighting Russia. *The Wall Street Journal* <https://www.wsj.com/articles/south-korea-to-sell-arms-to-u-s-for-ukraine-11668116294?mod=hp_lead_pos7>. (2023, February, 12).

² Yeo, A. (2022). How Will South Korea's New President Approach Russia's Ukraine Invasion? *The Diplomat* <<https://thediplomat.com/2022/05/how-will-south-koreas-new-president-approach-russias-ukraine-invasion/>>. (2023, February, 12).

References:

1. BBC News Україна (2015). *Yaponiya vybachylas pered Pivdennoyu Koreyeu cherez "zhinok dlya vtikhy"* [Japan apologizes to South Korea over 'comfort women'] <https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/12/151228_japan_south_korea_comfort_women_she>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
2. BBC News Україна (2021). *Bytva za kimchi ta pyat inshykh superechok navkolo yizhi* [The battle over kimchi and five other food controversies] <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-55616020>>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
3. Botto, K. (2021). South Korea Beyond Northeast Asia: How Seoul Is Deepening Ties With India and ASEAN. *Carnegie Endowment for International Peace* <<https://carnegieendowment.org/2021/10/19/south-korea-beyond-northeast-asia-how-seoul-is-deepening-ties-with-india-and-asean-pub-85572>>. (2023, February, 12).
4. Butyrska, N. (2023). Yak rosiyskyy faktor vplyvaye na postachannya zbroyi Ukraini [How the Russian factor affects the supply of weapons to Ukraine]. *Dzerkalo tyzhnya* [Mirror of the week] <<https://zn.ua/ukr/international/jak-rosijskij-faktor-vplivaje-na-postachannja-zbroji-ukrajini.html>>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
5. Gordon, M.R., Gordon, L. (2022). South Korea to Sell Arms to U.S. for Ukrainian Forces Fighting Russia. *The Wall Street Journal* <https://www.wsj.com/articles/south-korea-to-sell-arms-to-u-s-for-ukraine-11668116294?mod=hp_lead_pos7>. (2023, February, 12).
6. Holubov, O. (2019). Popry konflikt, Tokio i Seul pohodylysya pidtrymuvaty dialoh [Despite the conflict, Tokyo and Seoul agreed to maintain dialogue]. *Deutsche Welle Україна*. <<https://www.dw.com/uk/попри-конфлікт-токіо-і-сеул-погодилися-підтримувати-діалог/a-50966422>>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
7. Hrytsenko, A. (2022). Z prytsilom na Yaponiyu ta SSHA. Chym nebezpechne vidnovlennya yadernykh vyprobuvan' u Pivnichniy Koreyi [With an eye on Japan and the USA. How dangerous is the resumption of nuclear tests in North Korea]. *Focus.ua* <<https://focus.ua/uk/opinions/516729-chem-opasno-vozobnovlenie-yadernyh-ispytaniy-v-severnoy-koree>>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
8. John, J.V. (2015). Globalization, National Identity and Foreign Policy: Understanding "Global Korea". *The Copenhagen Journal of Asian Studies*, 33 (2), 38-57.
9. Lankov, A. (2021). Voyna za kimchki. Kak istoriya i natsionalizm stalkivayut Kitay i Yuzhnyu Koreyu [Kimchi war. How history and nationalism collide China and South Korea]. *Moskovskiy tsentr Karnegi* [Moscow Carnegie Center] <<https://carnegiemoscow.org/commentary/84599>>. (2023, February, 12). [in Russian].
10. Livyy bereh [Left Bank] (2017). *U Pivdenniy Koreyi zapratsyuvava amerykanska systema PRO* [The American anti-missile system has been put into operation in South Korea] <https://lb.ua/world/2017/05/02/365349_yuzhnoy_koree_zarabotala.html> . (2023, February, 12). [in Ukrainian].
11. Manyin, M.E. (2022). U.S.-South Korea Relations / Mark E. Manyin, Caitlin Campbell, Emma Chanlett-Avery, Mary Beth D. Nikitin, Brock R. Williams. *Congressional Research Service* <<https://sgp.fas.org/crs/row/R41481.pdf>>. (2023, February, 12).
12. Nilsson-Wrigh, J., Yu Jie. (2022). South Korean foreign policy innovation amid Sino-US rivalry. *Chatham House* <<https://www.chathamhouse.org/2021/07/south-korean-foreign-policy-innovation-amid-sino-us-rivalry>>. (2023, February, 12).
13. Official website of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea (2023). *Energy* <https://www.mofa.go.kr/eng/wpge/m_5657/contents.do>. (2023, February, 12).
14. Ofitsiynnyy sayt Posolstva Yaponiyi v Ukraini [Official website of the Embassy of Japan in Ukraine] (2017). *Pytannya nazvy «Yaponske more»* [The question of the name "Sea of Japan"] <https://www.ua.emb-japan.go.jp/itprtop_uk/00_000843.html>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
15. Reuters (2018). *Unjust dessert? Japan demands Koreans wipe map off summit dinner mousse* <<https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-japan-dessert/unjust-dessert-japan-demands-koreans-wipe-map-off-summit-dinner-mousse-idUSKBN1HW0J2>> (2023, March, 25).
16. Rubel, V.A. (2009). Terytorialna prynalezhnist arhipelahu Tokto: koreyskyy pohlyad na problemu

- [Territoriality of the Dokto Archipelago: A Korean View of the Problem]. *Skhidnyy svit* [Eastern world], 1, 63-71. [in Ukrainian].
17. Stangarone, T. (2022). How South Korea Can Wean Itself off Russian Fossil Fuels. *The Diplomat* <<https://thediplomat.com/2022/04/how-south-korea-can-wean-itself-off-russian-fossil-fuels/>>. (2023, February, 12).
 18. Ukrinform (2023). *Seul vyslovyyv protest Tokio z pryvodu zazikhan na ostrovy Tokto* [Seoul protested Tokyo's encroachment on the Tokto Islands] <<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3279855-seul-visloviv-protest-tokio-z-privodu-zazihan-na-ostrovi-tokto.html>>. (2023, February, 12). [in Ukrainian].
 19. Wezeman, P.D., Kuimova, A., Wezeman, S.T. (2022). Trends in International Arms Transfers, 2021. SIPRI Fact Sheet. *SIPRI*. <https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-03/fs_2203_at_2021.pdf>. (2023, February, 12).
 20. Yeo, A. (2022). How Will South Korea's New President Approach Russia's Ukraine Invasion? *The Diplomat* <<https://thediplomat.com/2022/05/how-will-south-koreas-new-president-approach-russias-ukraine-invasion/>>. (2023, February, 12).
 21. Zholud, O. (2017). Korea: Causes of the Tremendous Growth. *Vox Ukraine* <<https://voxukraine.org/en/korea-causes-of-the-tremendous-growth/>>. (2023, February, 12).

POLITICAL INSTITUTIONS AND PUBLIC ADMINISTRATION

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.2.4

Maryna Kalashlinska, PhD in Political Science

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631>

International Cooperation Centre at City Administration of Lublin, Poland

CREATING EFFECTIVE MECHANISMS FOR REFUGEE SUPPORT IN LUBLIN (POLAND): EXPERIENCE AND PROSPECTS

Марина Калашлінська, к. політ. н.

Центр Міжнародного Співробітництва Адміністрації м. Люблін, Польща

СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ПІДТРИМКИ БІЖЕНЦІВ В ЛЮБЛІНІ (ПОЛЬЩА): ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

This article explores the challenges and prospects of creating effective mechanisms for supporting refugees in Lublin. The article is devoted to exploring the challenges and opportunities in assisting refugees, with a particular focus on the experience of Poland in supporting Ukrainian refugees who arrived after February 24, 2022. The article begins by providing an overview of the current global refugee crisis and its impact on both refugees and host countries. It then examines the legal and institutional frameworks that shape refugee protection and assistance, highlighting the need for effective mechanisms to support refugees and prevent human rights violations. This article examines some of the key challenges that hinder the development of effective mechanisms for refugee support, including lack of funding, inadequate legal frameworks, and limited access to essential services. Drawing on the Lublin experience, the article explores key challenges in providing support to Ukrainian refugees, including access to basic needs such as housing, healthcare, and education, as well as legal and employment issues. In addition, the article highlights some of the promising initiatives and approaches that have been developed to address these challenges, such as community-based refugee support programs, innovative financing mechanisms, and partnerships between governments, civil society, and the private sector. The article concludes by emphasizing the importance of international cooperation in addressing the refugee crisis and the need for continued efforts to create effective mechanisms for refugee support. It calls on policymakers, practitioners, and scholars to work together to ensure that the rights and dignity of refugees are protected and that they are able to rebuild their lives in safety and with dignity.

Keywords: refugee support, Poland, Ukraine, humanitarian crisis, Lublin, migrants, war, forced displacement.

Актуальність теми. Після 24 лютого 2022 року світ охопила глобальна криза через військову агресію росії проти України. Поміж ядерної загрози, продовольчої кризи, ця війна викликала зокрема

величезну хвилю біженців, які хлинули до інших країн. Мільйони українців – серед яких переважну кількість складала жінки, діти та люди похилого віку – були змушені залишити свої домівки, щоб врятувати своє життя та життя своїх близьких. Прикордонне розташування Люблінського воєводства в перші ж години від початку війни перетворило його «фронтове» воєводство¹, адже, поряд з іншими прикордонними територіями, воно часто ставало першим притулком для українських громадян, які тікали від обстрілів. Таким чином, в перші ж години 24.02.2022 року питання створення ефективних механізмів підтримки біженців, забезпечення їх основних потреб, а також їх подальшої інтеграції у нове оточення набуло надзвичайної гостроти. У даній статті ми розглядаємо проблеми та перспективи створення ефективних механізмів підтримки біженців, зокрема досвід Любліну у допомозі біженцям з України. тож питання створення ефективних механізмів підтримки біженців є надзвичайно актуальним та важливим.

Основна частина. До початку війни в місті Люблін та Люблінському воєводстві вже проживала значна кількість іноземців, серед яких було багато студентів, а також осіб, що приїхало працювати в Польщі. Такі механізми повинні враховувати нагальні потреби та основні проблеми біженців, давати їм можливість доступу до необхідних ресурсів та послуг, а також сприяти ефективній інтеграції таких осіб до приймаючого суспільства. З початку війни польські кордони були відкриті для громадян України, які шукали притулку від атаки Росії. Суспільство, урядові та неурядові інституції та інші суб'єкти спонтанно долучилися до надання підтримки біженцям, які масово прибували на територію Польщі, а також мешканцям України, які перебували на територіях, охоплених військовими діями. З метою визначення принципів легалізації перебування біженців у Польщі, санкціонування можливості надання допомоги регіонам і спільнотам інших країн, а також впровадження розподілу компетенції між урядовими і самоврядними інституціями, вже 12 березня 2022 року було прийнято закон про допомогу громадянам України у зв'язку з збройним конфліктом на території цієї держави².

Підтримку, яка була надана біженцям з України в Люблінському воєводстві після 24 лютого 2022 року, можна поділити за такими основними напрямками:

1. Фінансова допомога.
2. Організаційна підтримка.
3. Перевезення біженців від кордону.
4. Приймальні та інформаційні пункти.
5. Розміщення біженців для проживання.
6. Натуральна допомога.
7. Біженці з України в навчальних закладах.
8. Підтримка працевлаштування.
9. Медична допомога.
10. Соціальна та інтеграційна підтримка.

Розглянемо вказані форми підтримки більш детально.

Громадянам України, які в'їхали після 24.02.2022 року та проживають з дитиною на території Республіки Польща, належать різні **форми фінансової підтримки**. Умовою отримання допомоги є,

¹ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. *Departament Strategii i Rozwoju UMWL* <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

² ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2022). *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 583 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>> (2023, березень, 30).

зокрема, наявність номера PESEL UKR. Урядова фінансова підтримка громадян України включає, зокрема:

- сімейні виплати¹ (призначаються у випадках визначених Законом та включають, зокрема, опікунські виплати, а саме: доглядальна виплата – у розмірі 2119 злотих щомісяця; доплата на догляд – у розмірі 215,84 злотих щомісяця; спеціальна опікунська доплата – 620 злотих щомісяця; одноразова виплата 1000 злотих після народження дитини для сімей, у яких дохід нижчий за 1922 злотих щомісяця на одного її члена сім'ї; сімейна доплата – на дитину у розмірі від 95 до 135 злотих щомісяця залежно від її віку, сім'ям, у яких щомісячний дохід на члена домогосподарства не перевищує 674 злотих або 764 злотих, якщо в сім'ї є дитина з інвалідністю);

- виховні виплати 500+² (виплачується на кожну дитину до 18 років, незалежно від доходу батьків,);

- виплати в рамках програми «Добрий Старт»³ (становить 300 злотих і надається дітям, які починають навчальний рік, незалежно від розміру доходу їхніх батьків);

- виплати зі Сімейного Опікунського Капіталу⁴ (становить до 12 000 злотих на одну дитину. Вона виплачується батькам дітей віком від 12 до 35 місяців, незалежно від розміру доходу опікунів дитини);

- сприяння зниженню плати батьків⁵ (це доплати за перебування дитини в яслах, дитячому клубі або денному догляді. Це не більше 400 злотих за перебування дитини у вищевказаних центрів і недоступні для тих, хто отримує виплати з Сімейного Опікунського Капіталу);

- грошова доплата на «Добрий день»⁶ (надається громадянам України, які мають на це право, у формі одноразової грошової допомоги у розмірі 300 злотих на особу. Пільгу можна використати на поточні видатки, зокрема на покриття витрат на харчування, одяг, взуття, засоби особистої гігієни та оплату житла);

- енергетична доплата⁷ (доплата на житло в розмірі 200 злотих).

За офіційними даними на кінець жовтня 2022 року тільки загальні кошти Люблінського воєводства, спрямовані на різні форми допомоги Україні, становили понад 446 мільйонів злотих⁸. Крім того, дуже важливим джерелом фінансової допомоги громадянам України були різні збори, організовані, зокрема, органами місцевого самоврядування, фондами, асоціаціями, неурядовими

¹ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2003). *Ustawa o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 615 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20032282255/U/D20032255Lj.pdf>> (2023, березень, 25).

² ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2016). *Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1577 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160000195/U/D20160195Lj.pdf>> (2023, березень, 29).

³ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2011). *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2022 poz. 447 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wd20111490887>> (2023, березень, 28).

⁴ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2021). *Ustawa o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz. U. 2021 poz. 2270 ze zm.)* <https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/1509_u.htm> (2023, березень, 24).

⁵ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2011). *Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1324 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110450235/U/D20110235Lj.pdf>> (2023, березень, 21).

⁶ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2022). *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 583 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>> (2023, березень, 30).

⁷ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2001). *Ustawa o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2021 ze zm.)* <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010710734>> (2023, березень, 18).

⁸ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). *Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 28 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

організаціями, церквами та церковними організаціями, а також підприємцями, завдяки яким було зібрано понад 132,4 млн. злотих. Також в регіоні діють національні та міжнародні організації, які не були включені в дослідження через неможливість виокремити кошти, зібрані в регіоні¹.

Наступним напрямом допомоги, яка була надана біженцям з України в Люблінському воєводстві після 24.02.2022 року, стала **організаційна підтримка**. Адже географічне сусідство та довжина польсько-українського кордону (що становить 535 кілометрів²) зумовили напрям міграції для мільйонів українців, що тікали від війни. Зазначимо, що ще до початку повномасштабної війни спільні культурні та мовні відносини спонукали громадян України до частих пошуків праці та кращого життя саме у Польщі. А вже після 24 лютого 2022 року Польща стала частим місцем початкового або більш тривалого притулку для українців, що втікали від війни. Допомога біженцям після перетину кордону включала, серед іншого, державні та місцеві органи влади, військові служби, громадські організації та численних волонтерів. Їхня допомога включала:

- перевезення до приймальних пунктів та наступних місць призначення;
- роботу приймально-інформаційних центрів;
- розподіл гуманітарної допомоги, включаючи харчову.

Перевезення біженців від кордону стало наступною допомогою, наданою українським біженцям у Люблінському воєводстві після 24.02.2022 року. Вже в перші дні війни, приблизно 1 мільйон біженців перетнули польсько-український кордон³ – нечуваний з часів Другої Світової Війни масштаб міграції в Європі. Українці переходили кордон різними засобами: особистим транспортом, автобусами, поїздами та пішки, терміново покидаючи райони бойових дій. Найчастіше вони користувалися прикордонними переходами в Люблінському та Підкарпатському воєводствах. У Люблінському воєводстві є 4 автомобільні пункти пропуску з Україною (Долгобичув – Угринов, Дорогуськ – Ягодзін, Гребенне – Рава Руска, Зосін – Устилуг) та 2 залізничні переїзди (Грубешів – Володимир Волинський та Дорогуськ – Ягодзін). Багатьом біженцям, які перетинали польський кордон, були потрібна допомога в подальшому транспортуванні до місця розміщення. В організації перевезення громадян України від кордонів приймали участь, серед інших, Державна та Місцева Адміністрації, Державна Пожежна Служба, військові служби, Польська Державна Залізниця та регіональні залізничні перевізники.

Біженцям з України був гарантований⁴ безкоштовний транспорт від польсько-українських прикордонних переходів до пунктів прийому в Люблінському воєводстві та до місць постійного проживання. У співпраці із залізничними перевізниками були запущені додаткові нерегулярні спеціальні потяги та, спільно з Державною пожежною службою, – автобуси, якими біженці з України могли скористатися для подальшої подорожі Польщею. За деякими оцінками, загалом із польсько-українського кордону було вивезено близько 686 000 біженців з України⁵.

У Люблінському воєводстві, наступною допомогою для українців, що приїхали після 24.02.2022 року, стала **організація приймальних та інформаційних пунктів для біженців**, що мали ключове значення для організації ефективного поточного обслуговування людей, які прибували

¹ Там само, 28-29.

² Вікіпедія. Вільна енциклопедія (2023). *Польсько-український кордон* <https://uk.wikipedia.org/wiki/Польсько-український_кордон> (2023, березень, 02).

³ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). *Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 31 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

⁴ Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie (2023). *Bezpłatny transport* <https://arc.lublin.uw.gov.pl/bezpłatny_transport> (2023, березень, 10).

⁵ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). *Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 30 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

з України. В цих пунктах надавалася необхідна інформація щодо перебування в Польщі, зокрема про тимчасове перше розміщення, надання харчування та доступу до медико-психологічної допомоги. Заходи проводились за підтримки численних груп волонтерів та громадських організацій та у співпраці з силовими службами. Загалом у Люблінському воєводстві в пікові моменти працювало 11 пунктів початкового прийому біженців. Більшість цих пунктів, починаючи з квітня-травня 2022 року почали призупиняти свою діяльність, у зв'язку зі зменшенням кількості біженців, що перетинали польський кордон. На початок 2023 року в Люблінському воєводстві постійно продовжують працювати 4 пункти прийому біженців. Окрім цих приймальних пунктів, у Люблінському воєводстві також було організовано 12 цілодобових інформаційних пунктів, де надавалася вся необхідна інформація людям, які тікали від війни України. За загальним правилом, ці інформаційні пункти були розташовані на залізничних та автовокзалах, а також на прикордонних переходах. Через зниження інтенсивності міграції до Польщі призупинено роботу деяких пунктів прийому та інформації. Характер наданої підтримки також змінився – від надання переважно екстреної інформації та допомоги, включаючи харчування, тимчасове житло та транспорт; до системної довгострокової допомоги, що включає в себе питання працевлаштування, легалізації та інтеграції для людей, які вирішили залишитися в Польщі на більш тривалий період часу.

Розміщення біженців для проживання стало наступним етапом допомоги в Люблінському воєводстві після 24.02.2022 року. Для проживання біженцями використовувалися:

- спеціально пристосовані для цієї мети місця колективного розміщення;
- туристичні заклади розміщення;
- квартири та будинки приватних осіб.

Вказаними місцями проживання користувалися як біженці, які шукали довготривалого проживання в Польщі, так і ті, хто прямував через країну транзитом. Для потреб колективного розміщення біженців у Люблінському воєводстві відкрито 504 заклади загальною кількістю майже 10 тис. місць. ліжка. За даними наданими Люблінським Воєводським Управлінням в Любліні, від початку війни до кінця жовтня 2022 року колективним житлом у воєводстві в різні часи скористалося майже 90 тисяч біженців¹. Оскільки кількість мігрантів з України, які перебували в Люблінському воєводстві, наразі зменшилася, деякі колективні заклади розміщення припинили свою діяльність, але вони все ще знаходяться в резерві. Крім того, на випадок чергової хвилі міграції з України, існують ще незадіяні раніше резерви, які також можуть бути надані для потреб громадян України.

Після 24.02.2022 року біженцям з України в Люблінському Воєводстві також надавалася та продовжує надаватися й **натуральна допомога**, як громадянам України, які тікали від війни і потребували негайної практичної допомоги, яка б дозволила їм функціонувати на новому місці проживання, принаймні в перший період після прибуття; так і українцям, що залишилися в Україні.

І якщо у початковий період війни збирали в основному: харчування, одяг, гігієнічні заходи, необхідні для біженців, які прибувають до Польщі, то вже далі до цього переліку додалися:

- матраци, ковдри, спальні мішки, постіль, рушники;
- ліхтарики, електрогенератори;
- медичні вироби та ліки;
- побутова техніка (пральні машини, холодильники, чайники);
- товари для дітей (іграшки, підгузки тощо);
- протипожежне обладнання.

¹ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. *Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 35 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

До організації збору необхідних речей долучилися центральна та місцева влада, громадські та церковні організації, фонди та асоціації, підприємці та, насамперед, все польське суспільство. Визначити точну кількість допомоги, які були передані в Україну чи розподілені серед біженців, які проживали в Люблінському Воєводстві, неможливо, оскільки вони здебільшого не могли бути зафіксовані, тому навести єдину цифру розміру наданої допомоги в цьому сегменті так само не представляється можливим. Можемо лише виокремити деякі елементи скоординованої системної допомоги в цьому напрямку, зокрема: центральна урядова платформа для координації гуманітарної допомоги, що передбачала двоступеневу систему збору матеріальної допомоги¹; спрощений порядок перетину польсько-українського кордону для вантажних перевезень із допомогою в Україну через прикордонні переходи: Дорогуськ-Ягодзин і Корчова-Краковець²; організовані в різних місцях збори матеріальної допомоги громадянам України; тощо.

Ще одним важливим напрямом допомоги біженцям з України в Люблінському воєводстві після 24.02.2022 року став **доступ біженців з України до навчальних закладів**. Адже, після отримання перший притулку і засобів для існування, досить гостро ставало питання продовження навчання для осіб з України. Доступ до навчання надається в двох формах:

- використання дистанційного навчання в українських школах,
- відвідування польських навчальних закладів.

З початку війни в Люблінському Воєводстві до навчання в польській системі освіти приступило 6,3 тисяч осіб. Це 11 місце в Польщі за кількістю біженців, які відвідують школи та дитячі садочки. Найбільше дітей з України здобувають освіту в державних закладах. З цих осіб 63,2% учнів навчаються в початковій школі, а 17,7% в дитячих садках. Із загальної кількості дітей-біженців у Люблінському воєводстві близько 35,5% навчаються в школах і дитячих садках, розташованих у Любліні. Окрім столиці воєводства, найбільше учнів з України здобувають освіту в Пулавському повіті – 8,4%, м. Замостя – 5,4% та Люблінському повіті – 5,3%. Через велику кількість середніх шкіл понад 60% біженців, які навчаються в загальноосвітніх школах, також обрали школи в Любліні³.

Підтримка працевлаштування біженців є наступною формою допомоги українським біженцям у Люблінському воєводстві. У зв'язку з війною в Україні Люблінське Воєводське Управління Праці у співпраці з повітовими управліннями праці здійснило ряд заходів, спрямованих на професійну та соціальну активізацію громадян України, які прибули до Польщі. Щоб задовольнити потреби біженців було створено Інформаційні пункти з надання допомоги у пошуку праці. Щоб охопити якомога більше людей, які потребують підтримки, були організовані інформаційні кампанії, серед яких Польсько-український інформаційний день у Любліні⁴, День відкритих дверей для громадян України у Білгораї⁵, програма «Попроси роботу»⁶. За даними, наданими Воєводським управлінням праці в Любліні, до 31 жовтня 2022 року на підтримку працевлаштування біженців

¹ Pomagam Ukrainie (2023). *Strona główna* <<http://pomagamukrainie.gov.pl>> (2023, березень, 16).

² Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie (2023). *Pomoc humanitarna na Ukrainie* <https://arc.lublin.uw.gov.pl/pomoc_humanitarna_na_Ukrainie> (2023, березень, 04).

³ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). *Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 41-44 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

⁴ Okręgowy Inspektorat Pracy w Lublinie (2022). *Polsko – Ukraiński Dzień Informacyjny* <<https://lublin.pip.gov.pl/pl/aktualnosc/-/137519,polsko-ukrainski-dzien-informacyjny.html>> (2023, березень, 09).

⁵ Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju (2022). *Rynek pracy – pomoc dla obywateli Ukrainy* <<https://bilgoraj.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy>> (2023, березень, 09).

⁶ Wójewódzki Urząd Pracy w Lublinie (2022). *Zapytaj o pracę* <<https://zapytajoprace.wup.lublin.pl>> (2023, березень, 17).

з України з коштів Фонду праці та PO KED було виділено майже 4,3 млн злотих¹. Зокрема, біженці з України також отримали можливість реєструватися в службах зайнятості як безробітні та бути охопленими послугами та інструментами ринку праці на тих самих умовах, що й громадяни Польщі. Загалом на кінець жовтня 2022 року в міських та районних службах зайнятості було зареєстровано 2039 біженців з України, з яких 671 особа працевлаштована. Частина громадян України працевлаштувалася на сезонних роботах. Крім того, до служб зайнятості надійшло понад 17 тисяч заяв від працедавців про прийняття на роботу громадян України. Біженці з України також залучаються до громадських робіт, проходять стажування та тренінги – такими формами підтримки працевлаштування скористалися 115 осіб.

Окремої уваги заслуговує інтеграційна програма «Cash for Work»², завдяки якій педагоги з України вже у березні 2022 року змогли розпочати роботу у люблінських школах на посадах асистентів вчителів, перекладачів, міжкультурних асистентів, а також помічників учнів з інвалідністю. Реалізація інтервенційної програми «Cash for Work» стала можлива завдяки співпраці міста Люблін та Польського Центру Міжнародної Допомоги (PCPM)³. Наразі у 39 закладах міста Люблін працює 70 осіб, а двоє осіб отримали роботу в мерії м. Люблін. Під час канікул українські освітяни підтримували міські заклади культури та громадські організації, які проводили заходи в рамках традиційної щорічної акції «Літо в місті», під час якої вони надавали допомогу спілкуванню та залученню українських дітей до традиційних розваг, майстер-класів та спортивних заходів.

Медична допомога є ще одним важливим напрямком підтримки біженців з України у Люблінському Воєводстві, що стала актуальною після 24.02.2022 року. Одразу після початку війни, на території Люблінського Воєводства були організовані медичні пункти та санітарний транспорт для українців. В місцях прийому та розміщення біженців було відкрито медичні пункти. Там отримали першу медичну допомогу понад 2,1 тис. біженців, з них лише 2% потребували подальшої госпіталізації. Ці дані свідчать про велику ефективність таких медичних пунктів, адже вони дозволили суттєво розвантажити польську загальнодержавну медичну систему та запобігти її колапсу від колосального напливу нових пацієнтів. При цьому, ті біженці, які дійсно потребували перебування в стаціонарі, були туди скеровані та швидко отримали всю необхідну медичну допомогу. Біженцям був наданий санітарний транспорт, який здійснювався регіональними службами швидкої допомоги та рятувальними станціями.

В подальшому, основні принципи надання медичної допомоги біженцям у Польщі було визначено в Законі про допомогу громадянам України у зв'язку з збройним конфліктом на території цієї держави від 12 березня 2022 року⁴. В цьому акті було визначено, що біженці з України отримали повний доступ до медичної системи Польщі. Загалом у 9 медичних центрах Люблінського воєводства, що контролюються самоврядуванням воєводства було госпіталізовано 1326 біженців. Приблизно 58% з них були жінки, а 24% – діти. Більшість пацієнтів були госпіталізовані протягом

¹ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL, 45 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

² Адміністрація міста Люблін (2022). Програму «Cash for Work» продовжено до кінця навчального року <<https://lublin.eu/ua/lublin/news/-cash-for-work-,406,1175,1.html>> (2023, березень, 14).

³ Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (2022). PCPM wdraża program zatrudnienia interwencyjnego uchodźców z Ukrainy (Cash for Work) <<https://pcpm.org.pl/program-zatrudnienia-interwencyjnego-uchodzcow-cash-for-work.html#:~:text=Stawka%20dla%20osób%20zatrudnionych%20w,Mińsku%20Mazowieckim%2C%20Starkowie%20i%20Goleniowie>> (2023, березень, 04).

⁴ ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2022). Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 583 ze zm.) <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>> (2023, березень, 30).

перших місяців війни: з 24 лютого до 27 травня 2022 року. Зменшення кількості біженців, що перебувають у Польщі, призвело до зниження кількості хворих, яка зараз стабілізувалася на рівні близько 150 осіб щомісяця¹.

У Люблінському воєводстві, після 24.02.2022 року, ще однією важливою ініціативою підтримки українських біженців стала їх **соціальна та інтеграційна підтримка**. В цей період на території Люблінщини реалізується низка важливих проектів в цих напрямках, серед них:

– «Допомога українським громадянам з обмеженими можливостями PFRON»² реалізується з 12 травня 2022 року її бюджет становить приблизно 400 000 злотих і передбачає . організацію спеціалізованого транспорту для людей з інвалідністю від прикордонних пунктів до пунктів призначення в Польщі.

– «Люблінщина допомагає Україні»³, бюджет якого становить приблизно 4,7 млн. злотих і спрямований на соціальну інтеграцію шляхом впровадження соціальних послуг та соціально-побутового супроводу.

– «Люблінщина допомагає Україні у вивченні польської мови»⁴, бюджет якого становить 2,9 млн. злотих. Кошти отримають 1800 дорослих, які бажають пройти мовне навчання.

– «Люблін допомагає Україні – Створення місця тимчасового проживання в Замості за адресою вул. Заглоби 8»⁵, який має надати притулок матерям з дітьми, які тікають від війни в Україні. Бюджет проекту становить понад 5 мільйонів злотих.

Це далеко не всі проекти, що реалізуються на території Любліна та Люблінського Воєводства для допомоги біженцям з України. Значний внесок в організацію психологічної підтримки та інтеграційної діяльності української громади зробили церковні організації, неурядові організації, фундації та інші організації та об'єднання, що діють на рівні окремих гмін. Вони створюють центри інтеграції, де здійснюються довгострокові інтеграційні заходи, мовні та професійні курси, інтеграційні зустрічі для людей похилого віку, спортивні та освітні заходи для дітей, подорожі, культурні заходи, фестивалі, кулінарні майстер-класи, концерти тощо. Зокрема, вдалою формою підтримки та інтеграції для дітей з України стали літні табори⁶, до організації яких долучилися Люблінська окружна організація Польського Червоного Хреста та ЮНІСЕФ.

Висновки. Агресія Росії проти України призвела до стрімкого потоку мільйонів біженців до Польщі. Проблеми, пов'язані з цим, стосувалися передусім двох прикордонних з Україною воєводств – Люблінського та Підкарпатського. Понад 7,3 мільйона біженців з України перетнули польський кордон, у тому числі понад 3,2 мільйона осіб через пункти пропуску в Люблінському воєводстві. Серед прибулих біженців переважали жінки, частка яких становила близько 67%. Темпи та масштаби міграції були найбільшими в історії післявоєнної Європи, а проблеми та загрози,

¹ Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. *Departament Strategii i Rozwoju UMWL*, 46-47 <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, березень, 28).

² Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (2023). *Strona główna* <<https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepełnosprawnoscia/>> (2023, березень, 24).

³ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (2022). *Projekt pt. „Lubelskie pomaga Ukrainie”* <<https://rops.lubelskie.pl/projekt-pt-lubelskie-pomaga-ukrainie/>> (2023, березень, 22).

⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). *Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego* <<https://www.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-nauka-jezyka-polskiego/>> (2023, березень, 22).

⁵ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (2023). *„Lubelskie pomaga Ukrainie- utworzenie tymczasowego miejsca pobytu w Zamościu przy ul. Zagłoby 8”* <<https://rops.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-utworzenie-tymczasowego-miejsca-pobytu-w-zamosciu-przy-ul-zagloby-8-roboty-buwolane/>> (2023, березень, 22).

⁶ Gazeta.pl (2022). *У Польщі проведуть безкоштовні літні табори для польських та українських дітей* <<https://ukrayina.pl/ukrayina/7,183830,28602545,1059-1055-1086-1083-1100-1097-1110-1087-1088-1086-1074-1077-1076-1091-1090-1100.html/>> (2023, березень, 22).

що виникли в результаті цього, стали ключовим викликом як у національному масштабі, так і в регіональному вимірі. Загалом, підтримку, яка була надана біженцям з України в Люблінському воєводстві після 24.02.2022 року, можна поділити на такі основні напрямки: фінансова допомога; організаційна підтримка; перевезення біженців від кордону; приймальні та інформаційні пункти; розміщення біженців для проживання; натуральна допомога; біженці з України в навчальних закладах; підтримка працевлаштування; медична допомога; а також соціальна та інтеграційна підтримка. Завдяки залученню до допомоги всього польського суспільства – органів державне управління та місцевого самоврядування, громадських установ, громадських, неурядових та церковних організацій, підприємців та та простих жителів Польщі – ситуацію вдалося стабілізувати, взяти під контроль та створити ефективні механізми підтримки біженців.

References:

1. Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie [Department of Strategy and Development Marshal's Office of the Lubelskie Voivodeship in Lublin] (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. *Departament Strategii i Rozwoju UMWL* [Report on the aid provided to Ukraine by the Lubelskie Voivodeship. UMWL Strategy and Development Department] <<https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>> (2023, March, 28). [in Polish].
2. Gazeta.pl (2022). *U Polshchi provedut bezkoshtovni litni tabory dlya polskykh ta ukrayinskykh ditey* [Free summer camps for Polish and Ukrainian children will be held in Poland] <<https://ukrayina.pl/ukrayina/7,183830,28602545,1059-1055-1086-1083-1100-1097-1110-1087-1088-1086-1074-1077-1076-1091-1090-1100.html>> (2023, March, 22). [in Ukrainian].
3. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2001). *Ustawa o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2021 ze zm.)* [Act on housing allowances (i.e. Journal of Laws 2021, item 2021, as amended)] <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010710734>> (2023, March, 18). [in Polish].
4. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2003). *Ustawa o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 615 ze zm.)* [Act on family benefits (i.e. Journal of Laws of 2022, item 615, as amended)] <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20032282255/U/D20032255Lj.pdf>> (2023, March, 25). [in Polish].
5. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2011). *Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1324 ze zm.)* [Act on the care of children under the age of 3 (i.e. Journal of Laws of 2022, item 1324, as amended)] <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110450235/U/D20110235Lj.pdf>> (2023, March, 21). [in Polish].
6. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2011). *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2022 poz. 447 ze zm.)* [Act on family support and foster care system (i.e. Journal of Laws of 2022, item 447, as amended)] <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20111490887>> (2023, March, 28). [in Polish].
7. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2016). *Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1577 ze zm.)* [Act on state aid in raising children (i.e. Journal of Laws of 2022, item 1577, as amended)] <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160000195/U/D20160195Lj.pdf>> (2023, March, 29). [in Polish].
8. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2021). *Ustawa o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz. U. 2021 poz. 2270 ze zm.)* [Act on family care capital (Journal of Laws of 2021, item 2270, as amended)] <https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/1509_u.htm> (2023, March, 24). [in Polish].
9. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych [ISAP – Internet System of Legal Act] (2022). *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 583 ze zm.)* [Act on assistance to Ukrainian citizens in connection with the armed conflict on the territory of that state (i.e. Journal of Laws of 2022, item 583, as amended)]

- <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>> (2023, March, 30). [in Polish].
10. Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie [Lublin Voivodeship Office in Lublin] (2023). *Bezpłatny transport* [Free transportation] <https://arc.lublin.uw.gov.pl/bezpłatny_transport> (2023, March, 10). [in Polish].
11. Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie [Lublin Voivodeship Office in Lublin] (2023). *Pomoc humanitarna na Ukrainie* [Humanitarian aid in Ukraine] <https://arc.lublin.uw.gov.pl/pomoc_humanitarna_na_Ukrainie> (2023, March, 04). [in Polish].
12. Okręgowy Inspektorat Pracy w Lublinie [District Labor Inspectorate in Lublin] (2022). *Polsko – Ukraiński Dzień Informacyjny* [Polish – Ukrainian Information Day] <<https://lublin.pip.gov.pl/pl/aktualnosci-/137519,polsko-ukrainski-dzien-informacyjny.html>> (2023, March, 09). [in Polish].
13. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych [State Fund for Rehabilitation of the Disabled] (2023). *Strona główna* [Homepage] <<https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepelnosprawnoscia/>> (2023, March, 24). [in Polish].
14. Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej [Polish Center for International Aid] (2022). *PCPM wdraża program zatrudnienia interwencyjnego uchodźców z Ukrainy (Cash for Work)* [PCPM implements the intervention employment program for refugees from Ukraine (Cash for Work)] <<https://pcpm.org.pl/program-zatrudnienia-interwencyjnego-uchodzcow-cash-for-work.html#:~:text=Stawka%20dla%20osób%20zatrudnionych%20w,Mińsku%20Mazowieckim%2C%20Starkowie%20i%20Goleniowie>> (2023, March, 04). [in Polish].
15. Pomagam Ukrainie [I help Ukraine] (2023). *Strona główna* [Homepage] <<http://pomagamukrainie.gov.pl>> (2023, March, 16).
16. Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju [Powiat Employment Office in Biłgoraj] (2022). *Rynek pracy – pomoc dla obywateli Ukrainy* [Labor market – help for citizens of Ukraine] <<https://bilgoraj.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy>> (2023, March, 09). [in Polish].
17. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej [Regional Center for Social Policy] (2022). *Projekt pt. „Lubelskie pomaga Ukrainie”* [Project "Lublin region helps Ukraine"] <<https://rops.lubelskie.pl/projekt-pt-lubelskie-pomaga-ukrainie/>> (2023, March, 22). [in Polish].
18. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej [Regional Center for Social Policy] (2023). *„Lubelskie pomaga Ukrainie- utworzenie tymczasowego miejsca pobytu w Zamościu przy ul.Zagłoby 8”* ["Lublin region helps Ukraine – creating a temporary place of residence in Zamość at Zagoby 8 Street"] <<https://rops.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-utworzenie-tymczasowego-miejsca-pobytu-w-zamosciu-przy-ul-zagloby-8-roboty-buwolane/>> (2023, March, 22). [in Polish].
19. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie [Marshal's Office of the Lubelskie Voivodeship in Lublin] (2022). *Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego* [Lublin region helps Ukraine – learning Polish] <<https://www.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-nauka-jezyka-polskiego/>> (2023, March, 22). [in Polish].
20. Wikipedia (2023). *Polsko-ukrayinsky kordon* [Polish-Ukrainian border] <https://uk.wikipedia.org/wiki/Польсько-український_кордон> (2023, March, 02). [in Ukrainian].
21. Wójewódzki Urząd Pracy w Lublinie [Voivodeship Labor Office in Lublin] (2022). *Zapytaj o pracę* [Ask for a job] <<https://zapytajoprace.wup.lublin.pl>> (2023, March, 17). [in Polish].
22. Адміністрація міста Люблін (2022). *Програму «Cash for Work» продовжено до кінця навчального року* <<https://lublin.eu/ua/lublin/news/-cash-for-work-,406,1175,1.html>> (2023, March, 14). [in Ukrainian].

Zveme vás k účasti v časopise!

EVROPSKÝ POLITICKÝ A PRÁVNÍ DISKURZ

Časopis vychází šestkrát ročně.

Články pro zveřejnění v **prvním (únor)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 28. ledna a musí být publikovány do dne 28. února.

Články pro zveřejnění v **druhém (duben)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 28. března a musí být publikovány do dne 30. dubna.

Články pro zveřejnění v **třetím (červen)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 28. května a musí být publikovány do dne 30. června.

Články pro zveřejnění v **čtvrtém (srpen)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 1. srpna a musí být publikovány do dne 31. srpna.

Články pro zveřejnění v **pátém (říjen)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 28. září a musí být publikovány do dne 31. října.

Články pro zveřejnění v **šestém (prosinec)** dílu časopisu jsou přijímány do dne 28. listopada a musí být publikovány do dne 31. prosince.

Požadávky k rukopisům:

Objem - 10 - 30 stranek.

Jazyk článků – česky, ukrajinský, angličtina, francouzština, němčina.

U článků podávaných v libovolném jazyce, nezbytně v angličtině musí být uvedeno :

Anotace objemem 1800-1900 znaků, název článku a úplná informace o autorovi: jméno a příjmení, titul, akademický titul, pracovní funkce, postavení, zaměstnání.

Poznámky pod čarou – na každé stránce.

Odkazy na zdroje na konci článku - volitelný.

Bibliografické popisy zdrojů a odkazy by měly být poskytovány na základě norem APA (American Psychological Association).

Ilustrace k článkům (grafické a výkresy) musí být uvedený ve formátu

TIFF nebo JPEG (každá postava v samostatném souboru/dokumentu).

Všimněte si, prosíme, při zpracování ilustrací že v časopisu není použit barevný tisk.

Rukopisy které nesplňují tyto technické požadavky redakční kolégie neregistruje a nebude probírat s účelem tisku a zveřejnění.

Adresa pro korespondenci:

E-mail: admedit@eppd13.cz

eppd13@gmail.com

ediskurs@gmail.com

Web: <http://eppd13.cz>

Adresa:

BEROSTAV DRUŽSTVO, Vlastislavova 562/15, 140 00, Praha 4 – Nusle

PŘÍKLADY ÚPRAVY BIBLIOGRAFICKÉHO POPISU ZDROJŮ A LITERATURY DLE POŽADAVKŮ APA-STYLE

Všeobecná pravidla:

Bibliografický popis zdrojů a literatury v odkazech na každé stránce a v transliterovaném seznamu literatury (references) musí být zpracován na základě norem APA-Style, v souladu s požadavky APA (American Psychological Association). Níže jsou uvedeny příklady zpracování nejběžnějších bibliografických zdrojů. Více informace dostanete na stránce <http://www.apastyle.org>.

Při úpravě bibliografických popisů zdrojů a literatury dejte si pozor na způsob psaní: rovně a kurzivou (*Italic*) a také na postupnost umístění prvků odkazu.

Paginální odkazy na zdroje a literaturu se uvádí v původním jazyce (v jazyce originálů), totiž nepřekládají se a netransliterují se. Citace jsou také uváděny v původním jazyce článku.

Seznam literatury (references) na konci článku se uvádí latinkou. Pokud se musí uvést odkaz na články v písmu cyrilici (včetně článků v ukrajinštině nebo v ruštině) otištěné dříve v časopisech a sbírkách, doporučujeme tuto variantu struktury bibliografických odkazů v sekci References:

- Jméno a příjmení autora/-ů (transliteration);
- Transliterovaný název článku a jeho překlad v angličtině, který má být umístěn v hranatých závorkách: [];
- Název zdroje (transliteration) a překlad jeho názvu v jazyce anglickém: [];
- Výchozí údaje s anglickým zápisem.

V seznamu literatury (references) místo vydání pro zdroje v jazyce anglickém a ukrajinském se uvádí v angličtině, a název nakladatelství se transliteruje.

Pro automatickou transliteraci názvů zdrojů v písmu cyrilici dá se použít další stránky:

- pro zdroje v ruštině: <http://www.translit.ru>,
- pro zdroje v ukrajinštině: <http://www.slovyk.ua/services/translit.php>.

Odkaz na web-zdroje se má sestavit dalším způsobem: jméno autora web-stránky, název stránky, název web-stránky (píše se kurzivou (*Italic*)), adresu web-stránky oddělenou znaky < >: <URL> a pokud je možné datum poslední návštěvy/ náhledu web-stránky v zaoblených závorkách: () . Název měsíce nahlédnutí do web-stránky se uvádí v jazyce článku.

Pro vaše pohodlí jsou následující příklady uvádění zdrojů a literatury rozděleny podle typu zdroje, a každý se uvádí ve dvou variantách po sobě: první je příklad odkazu na každé stránce, druhý je příklad odkazu na stejný zdroj, jenže jak se má uvádět v seznamu literatury (references).

Monografie:

Denning, D.E. (1998). *Information Warfare and Security*. Boston: Addison-Wesley Pub. Co, 99-100.

Denning, D.E. (1998). *Information Warfare and Security*. Boston: Addison-Wesley Pub. Co. [in English].

Somit, A., Peterson, S. (2005). *The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution*. New York: Palgrave Macmillan, 5.

Somit, A., Peterson, S. (2005). *The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution*. New York: Palgrave Macmillan. [in English].

Тарасов, В. (1997). *Советская дипломатия в период Корейской войны (1950-1953)*. Москва: Научная книга, 134-150.

Tarasov, V. (1997). *Sovetskaya diplomatiya v period Koreyskoy voyny (1950-1953)* [Soviet diplomacy during the Korean War (1950-1953)]. Moskva: Nauchnaya kniga. [in Russian].

Калюжнова, Н.Я. Лидина, К.Л. Яковсона, А.Я. (2003). *Регион на перекрестке Востока и Запада: глобализация и конкурентоспособность*. Москва: ТЕИС, 14-21.

Kaljuzhnova, N.Ja., Lidina, K.L., Jakobsona, A.Ja. (2003). *Region na perekreстке Vostoka i Zapada: globalizacija i konkurentosposobnost* [The region at the crossroads of the East and West: globalization and competitiveness]. Moscow: TEIS. [in Russian].

Článek v časopise:

Bakircioglu, O. (2007). The Application of the Margin of Appreciation Doctrine in Freedom of Expression and Public Morality Cases. *German Law Journal*, 8, 07, 713-714.

Bakircioglu, O. (2007). The Application of the Margin of Appreciation Doctrine in Freedom of Expression and Public Morality Cases. *German Law Journal*, 8, 07, 713-714. [in English].

Musilová, K. (2017). Možnosti aplikace konceptu postmateriálního štěpení na substátních úrovních. *Central European Political Studies Review*, 19(1), 55-75.

doi:<http://dx.doi.org/10.5817/CEPSR.2017.1.55>

Musilová, K. (2017). Možnosti aplikace konceptu postmaterialního shtepeni na substatnih urovnih. *Central European Political Studies Review*, 19(1), 55-75. doi:<http://dx.doi.org/10.5817/CEPSR.2017.1.55> [in Czech].

Nye, J.S., Owens, W.A. (1996). America's Information Edge. *Foreign Affairs*, March/April, 49-67.

Nye, J.S., Owens, W.A. (1996). America's Information Edge. *Foreign Affairs*, March/April, 49-67. [in English].

Задорожний, О., Медведєва, М. (2006). Імплементация міжнародних стандартів захисту прав людини в сфері боротьби з інфекційними хворобами в національному праві України. *Український часопис міжнародного права*, 1, 64-76.

Zadorozhnii, O., Medvedieva, M. (2006). Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv zakhystu prav liudyny v sferi borotby z infektsiinymy khvorobamy v natsionalnomu pravi Ukrainy [Implementation of international human rights standards to combat infection disease in domestic law Ukraine]. *Ukrainskyi chasopys mizhnarodnoho prava* [Ukrainian Journal of International Law], no. 1, 64-76. [in Ukrainian].

Teze a myšlenky konference:

Григор'єва, Х.А. (2016). Правові аспекти приватного інвестування у створення сільськогосподарських кооперативів. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса)*, 1, 557-559.

Grigorieva, H.A. (2016). Pravovi aspekti privatnogo investuvannya u stvorennia silskogospodarskikh kooperativiv. [Legal aspects of private investment in the creation of agricultural cooperatives]. *Pravovi ta institucijni mekhanizmi zabezpechennia rozvitku derzhavi ta prava v umovah evrointegracii: materiali Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferencii (20 travnya 2016 r., m. Odesa)*. [Legal and institutional mechanisms the development of state and law in the conditions of European integration: materials of the International Scientific and Practical Conference (May 20, 2016, Odesa)], 1. 557-559. [in Ukrainian].

Давиденко, М.Л., Сірик, О.М. (2013) Сучасні проблемні питання тлумачення статті 152 Кримінального кодексу України. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького та аспірантського складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.)*, 2, 284-285.

Davidenko, M.L., Sirik, O.M. (2013) Suchasni problemni pitannya tлумachennya statti 152 Kriminal'nogo kodeksu Ukraini. [Current issues of interpretation of Article 152 of the Criminal Code of Ukraine]. *Pravove zhit'tya suchasnoi Ukraini: materiali Mizhnarodnoi naukovoї konferencii profesorsko-vikladackogo ta aspirantskogo skladu (m. Odesa, 16-17 travnya 2013 r.)* [The Legal Life of Modern Ukraine: Materials of the International Scientific Conference of the Teaching and Postgraduate Students (Odessa, May 16-17, 2013)], 2, 284-285. [in Ukrainian].

Odkazy na web-stránky:

Salway, S. Contributions and challenges of cross-national comparative research in migration, ethnicity and health: insights from a preliminary study of maternal health in Germany, Canada and the UK. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*. <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3146864>> (2017, лютий, 01).

Salway, S. Contributions and challenges of cross-national comparative research in migration, ethnicity and health: insights from a preliminary study of maternal health in Germany, Canada and the UK. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*. <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3146864>> [in English]. (2017, February, 01).

Hadiz, V.R., Chrysosgelos A. Populism in world politics: A comparative cross-regional perspective. *International Political Science Review: SAGE Journals*. <<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0192512117693908>> (2017, сентябрь, 18).

Hadiz, V.R., Chrysosgelos A. Populism in world politics: A comparative cross-regional perspective. *International Political Science Review: SAGE Journals*. <<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0192512117693908>> [in English]. (2017, September, 18).

Документы, на основании которых власти РФ запрещают деятельность Меджлиса 2016. *15 минут*. <<http://15minut.org/article/dokumenty-na-osnovanii-kotoryh-vlasti-rf-zapreshhayut-deyatelnost-medzhliisa-foto-2016-02-15-19-18-31>> (2017, ию).

Dokumenty, na osnovanii kotoryh vlasti RF zapreshhayut dejatel'nost' Medzhliisa 2016. [Documents on the basis of which the authorities of the Russian Federation prohibit the activities of the Mejlis]. *15 minut*. [15 minutes]. <<http://15minut.org/article/dokumenty-na-osnovanii-kotoryh-vlasti-rf-zapreshhayut-deyatelnost-medzhliisa-foto-2016-02-15-19-18-31>> [in Russian]. (2017, June, 22).

Odkazy na právní předpisy a právní dokumentaci:

Закони а нарізєні:

Закон про виконавче провадження ст. 24. 1999 (Верховна Рада України). *Офіційний вісник України*, 19, 194.

Zakon pro vykonavche provadzhennya 1999 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Enforcement 1999 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 19, 194. [in Ukrainian].

Цивільний кодекс, ст. 56, гл. 6. 2003 (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> (2013, листопад, 21).

Tsyvil'nyy kodeks 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Civil Code 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> [in Ukrainian]. (2013, листопад, 21).

Директива о развитии двусторонних отношений Республики Беларусь с Китайской Народной Республикой 2015 (Президент Республики Беларусь). *Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь*. <http://www.pravo.by/upload/docs/op/P01500005_1441141200.pdf> (05 мая 2017). *Direktiva o razvitii dvustoronnih otnoshenij Respubliki Belarus' s Kitajskoj Narodnoj Respublikoj 2015* (Prezident Respubliki Belarus'). [The Directive of the bilateral relations development of the Republic of Belarus with People's Republic of China 2015 (The President of the Republic of Belarus)]. *Nacional'nyj pravovoj Internet-portal Respubliki Belarus'*. [National legal Internet-portal of the Republic of Belarus]. <http://www.pravo.by/upload/docs/op/P01500005_1441141200.pdf> [in Russian]. (2017, May, 05).

Проект Закону про виставкову діяльність в Україні 2005 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=25190> (01 грудня 2005).

Proekt Zakonu pro vystavkovu dijal'nist' v Ukraini 2005 (Verkhovna Rada Ukrainy). [The Draft Law on Exhibition Activity in Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsijnyj sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=25190> [in Ukrainian]. (2005, December, 01).

Dohody, konvence, doporučєní

International Covenant on Civil and Political Rights 1966 art 2. (General Assembly of the United Nations) <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>> (21 листопада 2016).

International Covenant on Civil and Political Rights 1966 art 2. (General Assembly of the United Nations) <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>> [in English]. (2016, November, 21).

Рекомендация о развитии людских ресурсов: образование, подготовка кадров и непрерывное обучение 2004 (Международная организация труда). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_532> (21 листопада 2013).

Rekomendacija o razvitii ljudskih resursov: obrazovanie, podgotovka kadrov i nepreryvnoe obuchenie 2004 (Mezhdunarodnaja organizacija truda) [Recommendation on human resources development: education, training and continuing education 2004 (International Labor Organization)]. *Ofitsiynyj sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_532> [in English]. (2013, November, 21)

Dvoustranné dohody

Угода про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування 2012 (Кабінет Міністрів України та Уряд Російської Федерації) *Офіційний вісник України*, 29, 130.

Ugoda pro spivrobitnytstvo v galuzi aviatsynogo poshuku i ryatuvannya 2012 (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uryad Rosiys'koyi Federatsiyi) [Agreement on cooperation in the field of aviation search and rescue 2012 (Cabinet of Ministers of Ukraine and Government of the Russian Federation)]. *Oficijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 29, 130. [in Ukrainian].

Soudní dokumentace

Dokumentace Mezinárodního soudu

Case concerning pulp mills on the river Uruguay. Argentina v. Uruguay [2007]. ICJ <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/135/15427.pdf>> (12 вересня 2017)

Case concerning pulp mills on the river Uruguay. Argentina v. Uruguay [2007]. ICJ <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/135/15427.pdf>> [in English]. (2017, September 12)

The Vienna Convention on Consular Relations. Germany v. USA. (Request for the Indication of Provisional Measures: Order) General List No 104 [1999] ICJ 1.

The Vienna Convention on Consular Relations. Germany v. USA. (Request for the Indication of Provisional Measures: Order) General List No 104 [1999] ICJ 1. [in English].

Kauzy [soudní jednání] ECHR (do 31. října 1998)

Delta v. France (Article 50), 30 January 1990, § 38, Series A no. 191-A.

Delta v. France (Article 50), 30 January 1990, § 38, Series A no. 191-A. [in English].

Kauzy [soudní jednání] ECHR (od 1. listopadu 1998)

Campbell v. Ireland, no. 45678/98, § 24, ECHR 1999-II.

Campbell v. Ireland, no. 45678/98, § 24, ECHR 1999-II. [in English].

Soudní rozhodnutí soukromých zemí

Постановление по делу № 16-II [2013] KC РФ. <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148711/> (21 июня 2016).

Postanovlenie po delu № 16-P [2013] KS RF. [Resolution in the case No. 16-P [2013] of the Constitutional Court of the Russian Federation]. <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148711/> [in Russian] (2016, June 21).

Become a Contributor for the Journal**EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE**

The Journal is issued 6 times per year.

Articles for publication in the first (February) issue of the journal are accepted until January, 28 and will be published until February, 28.

Articles for publication in the second (April) issue of the journal are accepted until March, 28 and will be published until April, 30.

Articles for publication in the third (June) issue of the journal are accepted until May, 28 and will be published until June, 30.

Articles for publication in the fourth (August) issue of the journal are accepted until August, 1 and will be published until August, 31.

Articles for publication in the fifth (October) issue of the journal are accepted until September, 28 and will be published until October, 31.

Articles for publication in the sixth (December) issue of the journal are accepted until November, 28 and will be published until December, 31.

Deadlines for acceptance of articles to the relevant journal issues are approximate. The editorial board may arbitrarily change these dates because of the large number of articles in the editorial portfolio. The dates of journal's publishing are unchangeable: the end of each pair of months.

Requirements to manuscripts

Page Limit is 10 – 30 pages.

The language of articles is Czech, Ukrainian, English, Polish, French and German.

For an article in any language, the following is required in English:

an abstract (1800-1900 characters),

a title of the article and complete data of an author – full first and last name,

academic title, academic degree, position, and place of employment.

Footnotes are allowed, no endnotes.

Bibliography after the article is optional.

Bibliography should be arranged in accordance with the agreements of the American Psychological Association (APA).

Illustrations to articles (graphics and images) should be submitted in the TIFF or JPEG format (each image in a separate file). While preparing illustrations authors should take into account that colour printing is not available in the Journal.

The editorial board do not register and do not review for publication manuscripts that do not comply with the aforementioned requirements.

Address for service:

E-mail: admedit@eppd13.cz

eppd13@gmail.com

ediskurs@gmail.com

Web: <http://eppd13.cz>

Mailing Address:

BEROSTAV DRUŽSTVO, Vlastislavova 562/15, 140 00, Praha 4 – Nusle

RULES AND EXAMPLES OF REFERENCING ACCORDING TO APA-STYLE REQUIREMENTS

General rules:

Bibliographic descriptions of sources and literature in footnotes and transliterated list of sources (references) should be arranged in accordance with the agreements of the American Psychological Association (APA). Below are examples of how to arrange the most common bibliographic sources. For more information see: <http://www.apastyle.org>

When arranging bibliographic descriptions of sources and literature it is necessary to consider regular and cursive (*Italic*) text fonts, as well as the sequence of elements in a reference.

Footnotes should be provided in the original language of a source to which you refer, that is, they are not translated or transliterated. Quotes within the article should be provided in the language of the article.

References at the end of the article should be Latinized. When making bibliographic references to Cyrillic (including Ukrainian and Russian) articles, published in journals and almanacs, we strongly recommend the following structure of references:

- Name of author/authors (transliterated);
- original title of the article transliterated by Latin symbols and its English translation in square brackets [];
- original title of the source transliterated by Latin symbols and its English translation in square brackets [];
- publisher's imprint information in English.

In References, when indicating a city of publication both in English and Cyrillic sources, the name of the city should be given in English, while the name of the publishing house should be transliterated.

For automatic transliteration of Cyrillic sources, you can use the following resources <http://www.translit.ru> – for sources in Russian; and <http://www.slovnyk.ua/services/translit.php> – for sources in Ukrainian.

When arranging references on website materials, a reference should include author's name, title of the page, name of the site (*typed in Italic font*), site address <URL>, marked by <> symbols, and, if possible, the date when this page was last browsed (in round brackets). The month is provided in the language of the article.

For your convenience, below you can see examples of arranging bibliographic descriptions of sources and literature organized by source type; each one is given in two formats sequentially: the first one is the footnote example; the second is the example of arranging the same source in References.

Monograph:

Denning, D.E. (1998). *Information Warfare and Security*. Boston: Addison-Wesley Pub. Co, 99-100.

Denning, D.E. (1998). *Information Warfare and Security*. Boston: Addison-Wesley Pub. Co. [in English]

Somit, A., Peterson, S. (2005). *The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution*. New York: Palgrave Macmillan, 5.

Somit, A., Peterson, S. (2005). *The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution*. New York: Palgrave Macmillan. [in English]

Тарасов, В. (1997). *Советская дипломатия в период Корейской войны (1950-1953)*. Москва: Научная книга, 134-150.

Tarasov, V. (1997). *Sovetskaya diplomatiya v period Koreyskoy voynyi (1950-1953)* [Soviet diplomacy during the Korean War (1950-1953)]. Moskva: Nauchnaya kniga. [in Russian]

Калюжнова, Н.Я. Лидина, К.Л. Якобсона, А.Я. (2003). *Регион на перекрестке Востока и Запада: глобализация и конкурентоспособность*. Москва: ТЕИС, 14-21.

Kaljuzhnova, N.Ja., Lidina, K.L., Jakobsona, A.Ja. (2003). *Region na perekrestke Vostoka i Zapada: globalizacija i konkurentosposobnost* [The region at the crossroads of the East and West: globalization and competitiveness]. Moscow: TEIS. [in Russian].

Journal article:

Bakircioglu, O. (2007). The Application of the Margin of Appreciation Doctrine in Freedom of Expression and Public Morality Cases. *German Law Journal*, 8, 07, 713-714.

Bakircioglu, O. (2007). The Application of the Margin of Appreciation Doctrine in Freedom of Expression and Public Morality Cases. *German Law Journal*, 8, 07, 713-714. [in English].

Musilová, K. (2017). Možnosti aplikace konceptu postmateriálního štěpení na substátních úrovních. *Central European Political Studies Review*, 19(1), 55-75. doi:<http://dx.doi.org/10.5817/CEPSR.2017.1.55>

Musilová, K. (2017). Možnosti aplikace konceptu postmateriálního štěpení na substátních úrovních. *Central European Political Studies Review*, 19(1), 55-75. doi:<http://dx.doi.org/10.5817/CEPSR.2017.1.55> [in Czech].

Nye, J.S., Owens, W.A. (1996). America's Information Edge. *Foreign Affairs*, March/April, 49-67.

Nye, J.S., Owens, W.A. (1996). America's Information Edge. *Foreign Affairs*, March/April, 49-67. [in English].

Задорожній, О., Медведєва, М. (2006). Імплементція міжнародних стандартів захисту прав людини в сфері боротьби з інфекційними хворобами в національному праві України. *Український часопис міжнародного права*, 1, 64-76.

Zadorozhnii, O., Medvedieva, M. (2006). Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv zakhystu prav liudyny v sferi borotby z infektsiinymy khvorobamy v natsionalnomu pravi Ukrainy [Implementation of international human rights standards to combat infection disease in domestic law Ukraine]. *Ukrainskyi chasopys mizhnarodnoho prava* [Ukrainian Journal of International Law], no. 1, 64-76. [in Ukrainian].

Conference paper:

Григор'єва, Х.А. (2016). Правові аспекти приватного інвестування у створення сільськогосподарських кооперативів. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса)*, 1, 557-559.

Grigorieva, H.A. (2016). Pravovi aspekti privatnogo investuvannya u stvorennia silskogospodarskikh kooperativiv. [Legal aspects of private investment in the creation of agricultural cooperatives]. *Pravovi ta instituciyni mekhanizmi zabezpechennia rozvitku derzhavi ta prava v umovah evrointegracii: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferencii (20 travnya 2016 r., m. Odesa)*. [Legal and institutional mechanisms the development of state and law in the conditions of European integration: materials of the International Scientific and Practical Conference (May 20, 2016, Odessa)], 1. 557-559. [in Ukrainian].

Давиденко, М.Л., Сірик, О.М. (2013) Сучасні проблемні питання тлумачення статті 152 Кримінального кодексу України. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького та аспірантського складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.)*, 2, 284-285.

Davidenko, M.L., Sirik, O.M. (2013) Suchasni problemni pitannya tлумachennya statti 152 Kriminal'nogo kodeksu Ukraini. [Current issues of interpretation of Article 152 of the Criminal Code of Ukraine]. *Pravove zhittya suchasnoi Ukraini: materialy Mizhnarodnoi naukovoї konferencii profesorsko-vikladackogo ta aspirantskogo skladu (m. Odesa, 16-17 travnya 2013 r.)* [The Legal Life of Modern Ukraine: Materials of the International Scientific Conference of the Teaching and Postgraduate Students (Odessa, May 16-17, 2013)], 2, 284-285. [in Ukrainian].

Web-link:

Salway, S. Contributions and challenges of cross-national comparative research in migration, ethnicity and health: insights from a preliminary study of maternal health in Germany, Canada and the UK. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*. <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3146864>> (2017, лютий, 01).

Salway, S. Contributions and challenges of cross-national comparative research in migration, ethnicity and health: insights from a preliminary study of maternal health in Germany, Canada and the UK. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*. <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3146864>> [in English]. (2017, February, 01).

Hadiz, V.R., Chrysosgelos A. Populism in world politics: A comparative cross-regional perspective. *International Political Science Review: SAGE Journals*. <<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0192512117693908>> (2017, сентябрь, 18).

Hadiz, V.R., Chrysosgelos A. Populism in world politics: A comparative cross-regional perspective. *International Political Science Review: SAGE Journals*. <<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0192512117693908>> [in English]. (2017, September, 18).

Документы, на основании которых власти РФ запрещают деятельность Меджлиса 2016. *15 минут*. <<http://15minut.org/article/dokumenty-na-osnovanii-kotoryh-vlasti-rf-zapreshhayut-deyatelnost-medzhilisa-foto-2016-02-15-19-18-31>> (2017, ию).

Dokumenty, na osnovanii kotoryh vlasti RF zapreshhayut dejatel'nost' Medzhilisa 2016. [Documents on the basis of which the authorities of the Russian Federation prohibit the activities of the Mejlis]. *15 minut*. [15 minutes]. <<http://15minut.org/article/dokumenty-na-osnovanii-kotoryh-vlasti-rf-zapreshhayut-deyatelnost-medzhilisa-foto-2016-02-15-19-18-31>> [in Russian]. (2017, June, 22).

References to legislative acts and legal documents

Laws and regulations

Закон про виконавче провадження ст. 24. 1999 (Верховна Рада України). *Офіційний вісник України*, 19, 194.

Zakon pro vykonavche provadzhennya 1999 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Enforcement 1999 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 19, 194. [in Ukrainian].

Цивільний кодекс, ст. 56, гл. 6. 2003 (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> (2013, листопад, 21)

Tsyvil'nyy kodeks 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Civil Code 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsijnyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> [in Ukrainian]. (2013, листопад, 21).

Директива о развитии двусторонних отношений Республики Беларусь с Китайской Народной Республикой 2015 (Президент Республики Беларусь). *Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь*. <http://www.pravo.by/upload/docs/op/P01500005_1441141200.pdf> (05 мая 2017). *Direktiva o razvitii dvustoronnih otnoshenij Respubliki Belarus' s Kitajskoj Narodnoj Respublikoj 2015* (Prezident Respubliki Belarus'). [The Directive of the bilateral relations development of the Republic of Belarus with People's Republic of China 2015 (The President of the Republic of Belarus)]. *Nacional'nyj pravovoj Internet-portal Respubliki Belarus'*. [National legal Internet-portal of the Republic of Belarus]. <http://www.pravo.by/upload/docs/op/P01500005_1441141200.pdf> [in Russian]. (2017, May, 05).

Проект Закону про виставкову діяльність в Україні 2005 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=25190> (01 грудня 2005).

Proekt Zakonu pro vystavkovu dijal'nist' v Ukraini 2005 (Verkhovna Rada Ukrainy). [The Draft Law on Exhibition Activity in Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsijnyj sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=25190> [in Ukrainian]. (2005, December, 01).

Agreements, conventions, recommendations

International Covenant on Civil and Political Rights 1966 art 2. (General Assembly of the United Nations) <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>> (21 листопада 2016).

International Covenant on Civil and Political Rights 1966 art 2. (General Assembly of the United Nations) <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>> [in English]. (2016, November, 21).

Рекомендация о развитии людских ресурсов: образование, подготовка кадров и непрерывное обучение 2004 (Международная организация труда). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_532> (21 листопада 2013).

Rekomendacija o razvitii ljudskih resursov: obrazovanie, podgotovka kadrov i nepreryvnoe obuchenie 2004 (Mezhdunarodnaja organizacija truda) [Recommendation on human resources development: education, training and continuing education 2004 (International Labor Organization)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_532> [in English]. (2013, November, 21).

Bilateral agreements

Угода про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування 2012 (Кабінет Міністрів України та Уряд Російської Федерації) *Офіційний вісник України*, 29, 130.

Ugoda pro spivrobitnytstvo v galuzi aviatsynogo poshuku i ryatuvannya 2012 (Kabinet Ministriv Ukrayiny ta Uryad Rosiys'koyi Federatsiyi) [Agreement on cooperation in the field of aviation search and rescue 2012 (Cabinet of Ministers of Ukraine and Government of the Russian Federation)]. *Ofitsiyniy visnik Ukrayiny* [Official Bulletin of Ukraine], 29, 130. [in Ukrainian].

Judicial documents

Documents of the International Court of Justice

Case concerning pulp mills on the river Uruguay. Argentina v. Uruguay [2007]. ICJ <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/135/15427.pdf>> (12 вересня 2017)

Case concerning pulp mills on the river Uruguay. Argentina v. Uruguay [2007]. ICJ <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/135/15427.pdf>> [in English]. (2017, September 12)

The Vienna Convention on Consular Relations. Germany v. USA. (Request for the Indication of Provisional Measures: Order) General List No 104 [1999] ICJ 1.

The Vienna Convention on Consular Relations. Germany v. USA. (Request for the Indication of Provisional Measures: Order) General List No 104 [1999] ICJ 1. [in English].

ECHR cases (until October 31, 1998)

Delta v. France (Article 50), 30 January 1990, § 38, Series A no. 191-A.

Delta v. France (Article 50), 30 January 1990, § 38, Series A no. 191-A. [in English].

ECHR cases (after November 1, 1998)

Campbell v. Ireland, no. 45678/98, § 24, ECHR 1999-II.

Campbell v. Ireland, no. 45678/98, § 24, ECHR 1999-II. [in English].

Judicial decisions of individual countries

Постановление по делу № 16-П [2013] КС РФ. <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148711/> (21 июня 2016).

Postanovlenie po delu № 16-P [2013] KS RF. [Resolution in the case No. 16-P [2013] of the Constitutional Court of the Russian Federation]. <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148711/> [in Russian] (2016, June 21).